

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY
PALACKÉHO V OLOMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

Determinace vybraných verbonominálních spojení na materiálu
ruského národního korpusu

Modification of Selected Russian Verbo-nominal Phrases Based on
Russian National Corpus

VYPRACOVALA: Adriana Bujáčková

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Jindřiška Kapitánová, Ph.D.

2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 16. 4. 2019

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. Jindřišce Kapitánové, Ph.D., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytla. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za podporu během celého studia.

podpis

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVNÍCH SPOJENÍ.....	7
1.1 Multiverbizace.....	8
2 VERBONOMINÁLNÍ SPOJENÍ.....	11
2.1 Uplatnění a funkce verbonominálních spojení.....	12
3 ZÁVISLOSTNÍ SYNTAX	15
3.1 Determinace jako jeden z druhů syntaktických vztahů	15
3.2 Rozvíjející větné členy	17
4 JAZYKOVÝ KORPUS	19
PRAKTICKÁ ČÁST	21
5 VNS „ДАВАТЬ РЕЗУЛЬТАТЫ“ A JEHO DETERMINACE DLE НКРЯ.....	23
5.1 Základní korpus.....	23
5.1.1 Přívlastek a jeho formální podoby	24
5.1.2 Příslopečné určení.....	28
5.1.3 Nulová determinace	29
5.2 Podkorpus mluveného jazyka	30
5.2.1 Přívlastek a jeho formální podoby	30
5.2.2 Příslopečné určení.....	30
5.2.3 Nulová determinace	31
5.3 Podkorpus novinových textů.....	31
5.3.1 Přívlastek a jeho formální podoby	32
5.3.2 Příslopečné určení.....	34
5.3.3 Nulová determinace	36
6 VNS „ИМЕТЬ ПРАВО“ A JEHO DETERMINACE DLE НКРЯ.....	37
6.1 Základní korpus.....	37
6.1.1 Přívlastek a jeho formální podoby	37
6.1.2 Nulová determinace	41
6.1.3 Příslopečné určení.....	42
6.2 Podkorpus mluveného jazyka	43
6.2.1 Přívlastek a jeho formální podoby	43

6.2.2	Nulová determinace	46
6.2.3	Přísllovečné určení.....	47
6.3	Podkorpuz novinových textů.....	48
6.3.1	Přívlastek a jeho formální podoby.....	48
6.3.2	Přísllovečné určení.....	51
6.3.3	Nulová determinace	52
7	VNS „ПОДВЕРГАТЬ КРИТИКЕ“ A JEHO DETERMINACE DLE НКРЯ..	53
7.1	Základní korpus.....	53
7.1.1	Předmět přímý	53
7.1.2	Přívlastek shodný.....	54
7.1.3	Přísllovečné určení.....	55
7.2	Podkorpuz mluveného jazyka	56
7.3	Podkorpuz novinových textů.....	57
7.3.1	Předmět přímý	57
7.3.2	Přísllovečné určení.....	58
7.3.3	Přívlastek shodný.....	59
	ZÁVĚR	60
	РЕЗЮМЕ	63
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

V bakalářské práci se zabýváme vybranými ruskými ustálenými spojeními typu verbum a substantivum. Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické.

Teoretickou část otevíráme obecným pojednáním o slovních spojeních. Pokusíme se najít hlavní rozdíl v jejich pojetí v ruském a českém prostředí. Seznámíme se s multiverbizací, na jejímž principu víceslovná pojmenování vznikají. Současně porovnáme názory na danou problematiku z pohledu několika autorů.

V následující kapitole se naše pozornost zaměří na verbonominální spojení, která vystupují v roli predikátu. Blíže se seznámíme s jejich jednotlivými komponenty – substantivem i slovesem. Pokusíme se zjistit, jaké jsou současné tendence v užívání verbonominálních spojení a v kterém jazyce se s nimi setkáme častěji. Rovněž nás budou zajímat důvody, kvůli kterým se v mnoha případech upřednostňují před svými jednoslovnými protějšky.

V kapitole věnované syntaktickým vztahům uvádíme kromě charakteristiky jednotlivých způsobů realizace vztahu podřadného i stručný přehled větných členů, které determinací nejčastěji vznikají.

Materiál, který v praktické části analyzujeme, čerpáme z ruského národního korpusu. Považujeme tedy za nezbytné uvést v teoretické části základní informaci o fungování jazykového korpusu i o složce lingvistiky, která se jeho zkoumáním zabývá.

V praktické části se věnujeme samotné analýze determinace vybraných verbonominálních spojení. Naším cílem je najít jejich typická syntaktická doplnění a na základě toho zjistit, který z komponentů verbonominálního spojení disponuje větší potencií rozvíjet se (který z nich ve vztahu vnější determinace vystupuje v roli řídicího členu častěji). Pozornost zaměřujeme také na případy, kdy se konkrétní rozvíjející větné členy v materiálu opakují. Veškeré naše poznatky dokládáme příklady z ruského národního korpusu.

TEORETICKÁ ČÁST

V rámci teoretické části vymezíme základní pojmy a oblasti, které se vztahují k tématu bakalářské práce.

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVNÍCH SPOJENÍ

V českém prostředí se vedle termínu slovní spojení můžeme setkat rovněž s označením kolokace. Definice F. Čermáka a Z. Hladké (2002, s. 218) zní následovně: „Kolokace, též spojení slov, je kombinace, syntagma jazykových prvků lexikální povahy“. Za tři hlavní podmínky vzniku těchto jazykových kombinací jsou považovány: **kolokabilita, kompatibilita a valence**.

Kolokabilita neboli významová spojitelnost je schopnost jazykového prvku kombinovat se s jiným prvkem nebo jinými prvky. Kolokabilita slov je dána jejich sémantikou. **Kompatibilita** označuje významovou slučitelnost (např. slova *pes* a *štěkat*). Jedná se o jev tak samozřejmý, že se nadále nezdůrazňuje ani nevytýká (Čermák 2002, s. 217-218).

Pojem **valence** označuje vlastnost slova vázat na sebe určitý počet závislých členů. Valence může být potenciální (valenční pozice je možné vynechat), nebo obligatorní (v tomto případě valenční pozice nelze vynechat, větná struktura by mohla ztratit svůj význam) (Grepl, Karlík 1986, s. 120).

Kolokace lze obecně rozdělit na dvě hlavní skupiny: ustálené (systémové) a neustálené (textové) (Čermák, Hladká 2002, s. 218). Slovní spojení typu *verbum* a *substantivum*, kterými se v práci budeme zabývat, patří mezi spojení ustálená.

V historii ruské syntaxe byl pohled autorů na slovní spojení různý. Je. N. Širjajev (Ширяев 1999, s. 596) kupříkladu poukazuje na období, kdy byla V. V. Vinogradovem slovní spojení považována za stavební materiál věty stejně jako slova. Od ztotožňování slov a slovních spojení se však později ustoupilo. I ve věci chápání slovního spojení jako stavebního materiálu věty se názor mnohých autorů změnil.

Pro srovnání uvádíme, jak Je. N. Širjajev slovní spojení (словосочетание) definuje:

„Словосочетание – это слова, объединённые на основе синтаксических форм связи и не входящие в грамматическую основу предложения“.

Hlavní rozdíl v pojetí slovního spojení v ruském a českém prostředí spočívá především v tom, že ruské *словосочетание* je považováno za jednotku syntaktickou, zatímco česká kolokace je chápána jako jednotka lexikální.

1.1 Multiverbizace

Vznik víceslovných jazykových forem, tedy i verbonominálních spojení úzce souvisí s tzv. multiverbizací. F. Čermák a J. Filipec (1985, s. 107) multiverbizací označují situaci, kdy je jednoslovné pojmenování nahrazeno souslovím. Užitím multiverbizačních jednotek vyjadřování dosahuje větší míry explicitnosti a diferencovanosti. Vedle označení multiverbizace užívají rovněž pojem pluriverbizace.

Problematikou multiverbizace se zabývá V. Vlková (1978). Ve své stati porovnává názory O. Mana a A. Jedličky. První z uvedených autorů chápe multiverbizaci jako způsob, jakým vznikají víceslovné termíny. Hluběji téma rozpracoval A. Jedlička. Ten multiverbizaci označil za protipól univerbizace. Každá multiverbizační jednotka má dle jeho názoru svůj synonymní jednoslovný protějšek, např. *dat podnět - podnítit*.

V. Vlková (1978) vychází z pojetí A. Jedličky. Na rozdíl od Jedličky však řadí mezi multiverbizační jednotky i taková spojení, kterým jednoslovný protějšek sice chybí, ale vznikla na principu multiverbizačního modelu. Dle jejího názoru je třeba multiverbizační spojení odlišovat od spojení volných i od spojení frazeologických, i když, jak dodává, hranice mezi těmito druhy spojení nelze vždy přesně vymezit.

Multiverbizace je charakteristická pro styl odborný a publicistický, ojediněle se s ní můžeme setkat i v jazyce hovorovém. Avšak v takovém případě bývá většinou její užití motivováno jinak (Vlková 1978).

Jak uvádí M. Balcar a M. Dlouhý (1977, s. 149-152), víceslovná pojmenování jsou typická spíše pro ruštinu, konkrétně pro styl odborný. V českém jazyce se naopak projevují tendence k větší úspornosti ve vyjadřování, srov. př.: *Изготовление продукции носит в основном единичный и отчасти мелкосерийный характер. – Výroba je v podstatě kusová a jenom z části malosériová*. Jak uvádí J. Gregor (2008/1, s. 15), rostoucí frekvenci

výskytu víceslovných pojmenování v současném ruském jazyce lze rovněž odůvodnit jeho všeobecnou tendencí k zesílení analytismu.

Na otázku, co vše řadíme mezi multiverbizační jednotky, najdeme odpověď v následujícím přehledu. Vycházíme z klasifikace, jejíž autorkou je již zmiňovaná V. Vlková (1978). Její teorie je založena na poznatcích A. Jedličky.

1) Sloveso + objektové substantivum

- *provádět analýzu, vyslovit souhlas*

2) Sponové sloveso + přísudkové jméno

a) být + substantivum v prostém pádě (instrumentál)

- *být odrazem, být součástí, být příkladem*

b) mít + substantivum v prostém pádě (akuzativ)

- *mít odraz, mít funkci, mít podíl,*

c) být + substantivum v předložkovém pádě

- *být k dispozici, být na překážku, být na prospěch*

d) mít + substantivum v předložkovém pádě

mít k dispozici, mít na mysli, mít za následek

3) Sponové sloveso + závislé adjektivum (*být překvapující, být příznačný*)

4) Řídící substantivum + závislé adjektivum (*současná doba, domácí půda*)

5) Řídící substantivum + závislé adjektivum/zájmeno fixované v instrumentále (*originálním způsobem, tou měrou*)

6) Řídící substantivum s oslabeným významem + závislé substantivum (*akt klasifikace, fakt zvyšování produktivity práce*)

7) Řídící substantivum s oslabeným významem + závislé adjektivum (*formálního rázu, po jazykové stránce*)

Pro srovnání uvádíme i klasifikaci, se kterou se můžeme setkat u F. Čermáka a J. Filipce (1985, s. 107). Rozlišují pět podtypů víceslovných spojení, z nichž první tři jsou slovesné.

1) Rozložené vazby slovesné (verbonominální spojení)

Srov. př.: *podrobit, podrobovat analýze – analyzovat; podat důkaz - dokázat*

Jako hlavní přednost uvádí autoři možnost rozvití substantivní části přívlastkem.

2) **Ekvivalenty plnovýznamových slov (analytická spojení)**

- a) spona + substantivum/substantivum v předložkovém pádě

Srov. př.: *být na překážku – překážet, mít k dispozici - disponovat*

- b) spona + adjektivum

Srov. př.: *být zarážející, překvapující – zarážet, překvapovat*

F. Čermák a J. Filipec řadí tyto dva podtypy na periferii frazeologie.

3) **Spojení se slovesy modálními a fázovými**

Srov. př.: *musit končit, začít pracovat*

4) **Spojení typu adjektivum + substantivum**

Srov. př.: *byt – bytová jednotka, spotřebitelé – spotřebitelské kruhy*

5) **Adverbiální spojení**

Srov. př.: *určitě, zajímavě, násilně – určitým, zajímavým, násilným způsobem*

Po srovnání obou klasifikací jsme přišli k závěru, že autoři se v mnoha ohledech shodují. Nicméně V. Vlková ve své klasifikaci například uvádí dvě skupiny, které u F. Čermáka a J. Filipce nenajdeme (jedná se o její skupiny 6 a 7). Spojení se slovesy modálními a fázovými se naopak v rozdělení V. Vlkové nevyskytují.

Pro naši práci jsou podstatná zejména slovesná víceslovná spojení. Příklady, kde v roli řídicího komponentu vystupuje substantivum, jsme tedy uvedli jen pro úplnost.

S multiverbizací je úzce spjata univerbizace. Jedná se o náhradu sousloví jednoslovnou pojmenovací jednotkou (např. odvozeninami, složeninami, zkratkami apod.). Jedním z důvodů, proč se přistupuje k univerbizaci, je snaha o jazykovou ekonomii. S tímto jevem se můžeme setkat především při hovoru, v slangu a také v odborném vyjadřování. Pro představu uvádíme několik příkladů univerbizačních pojmenování: 1. odvozeniny: *textilní továrna – hovor. textilka, český jazyk – hovor. čeština*; 2. složeniny vlastní (*černá zem – černozem, velká výroba – velkovýroba*) a složeniny nevlastní = spřežky (*podobný pravdě – pravděpodobný, zrádce vlasti – vlastizrádce*); 3. zkratky: *Jednotné zemědělské družstvo – JZD* (Čermák, Filipec 1985, s. 106-107).

2 VERBONOMINÁLNÍ SPOJENÍ

Verbonominální spojení typu verbum a substantivum (např. *dělat zkoušku, plnit plán* či *vzít si příklad; принять решение, одержать победу*) patří do skupiny tzv. multiverbizačních jednotek. Hlavním nositelem významu je nominální část, slovesný komponent bývá formální, významově prázdný (Čermák, Filipec 1985, s. 107).

V naší práci se zabýváme konkrétně verbonominálními spojeními, která vystupují v roli predikátů – zaměříme se na tzv. analytické predikáty. P. Karlík (2002, s. 339) definuje analytický predikát jako slovesně-jmennou konstrukci skládající se ze dvou lexémů. Přitom rozlišuje dva druhy:

- a) analytický predikát, ve kterém se sloveso být spojuje s jinými lexémy (srov. př.: *být šťasten*)
- b) analytický predikát s tzv. kategoriálním slovesem (srov. př.: *provádět měření*)

Zaměříme se na druhý z uvedených typů.

J. Radimský (2016, s. 100-105) definuje analytický predikát s kategoriálním slovesem jako „syntaktickou strukturu tvořenou dějovým substantivem a sémanticky vyprázdněným kategoriálním slovesem“. Ve srovnání se syntetickým predikátem vyjádřeným pouze slovesem se v analytickém predikátu s kategoriálním slovesem hovoří o dvou základních komponentech. Jednou z částí je jmenná složka – **predikativní jméno**, druhým komponentem je **kategoriální sloveso**.

Kategoriální sloveso je především nositelem gramatických kategorií (způsob, čas apod.) a kategoriálních rysů (osoba a číslo). Prostřednictvím již zmíněné valence vytváří formálně-syntaktickou kostru věty (Radimský 2016, s. 100-105). V. M. Deribas (Дерибас 1979, s. 5) zdůrazňuje v rámci verbonominálních spojení typickou vlastnost sloves – desémantizaci. Slovesa ztrácí svůj lexikální význam a připomínají sponové sloveso v rámci přísudku slovesně-jmenného.

V roli predikativního jména pak podle J. Radimského (2016, s. 100-105) vystupují nejčastěji verbální substantiva, dějová substantiva odvozená od sloves a rovněž dějová jména neodvozená.

V názorech na spojení typu verbum a substantivum se s J. Radimským a V. M. Deribasem shoduje i J. Gregor (Gregor 2008/1, s. 32-33) – ten definuje verbonominální

spojení jako spojení delexikalizovaného formálního slovesa a plnovýznamového abstraktního substantiva. Pokud lze substantivum nazvat sémantickým centrem, verbum je pak v rámci verbonominálního spojení centrem gramatickým.

Jedním z důvodů pro užívání verbonominálních spojení je nemožnost vytvořit sloveso prosté. V tomto případě je proto nutné utvořit kombinaci – např. kauzativním protějškem slovesa *činiti* je slovesná kombinace *uvést v činnost*. K verbonominálním spojením se obracíme také v případech, kdy nechceme užít slovesa přechodného bez předmětu (např. místo spojení *napravit něco* přistoupíme k variantě *zjednat nápravu*. Pokud před námi stojí sloveso mající jak abstraktní, tak konkrétní význam, upřednostňujeme podle J. V. Bečky v abstraktním smyslu raději opisnou kombinaci (např. *Neohlížej se stále dozadu!* vs. *Měj ohled k jeho chorobě!*). Někdy je nezbytné ke slovesné kombinaci přistoupit proto, že neexistuje nutné sloveso k podstatnému jménu (např. slovo *vražda* má své denominativum *vražditi*, u slova *sebevražda* však denominativum chybí – užíváme tedy kombinaci *spáchatí sebevraždu*) (Bečka 1934).

2.1 Uplatnění a funkce verbonominálních spojení

Co se týká současných tendencí v užívání verbonominálních spojení (dále jen VNS) v ruském jazyce, Je. N. Laguzova (Лазузова 2008, s. 135-139) uvádí, že nejčastěji se uplatňují především ve stylu publicistickém, v populárně-naučné literatuře či vojenských memoárech. Setkáme se s nimi jak v oficiálních zprávách, tak i v textech s lékařskou či sportovní tematikou. Značný vliv na užívání VNS v tisku přinesly zejména změny týkající se valence slovesných komponentů. Na místo substantiva často vstupují nová slova, popisující současné ruské reálie, srov. př.: *заниматься внедрением, модернизацией; проводить зачистку*.

Autorka dále poznamenává, že do verbonominální konstrukce čím dál častěji vstupují hovorové tvary abstraktních substantiv (srov. př.: *заниматься денежкой, навести справочки*) nebo stylisticky zabarvená slovesa (srov. př.: *вогнать в ступор* – довести до чего-л.). V tomto názoru se shoduje s V. Vlkovou (1978), která rovněž hovoří o výskytu VNS ve vrstvě hovorové. Dodává, že v těchto případech je jejich užití často motivováno jinak.

Některá VNS (Laguzova je obecně označuje jako „описательные глагольно-именные обороты“) rozvíjí přívlastkem či příslovečným určením získaly podle autorky v současné ruštině terminologický charakter, srov. př.: *вынести обвинительный приговор, понести моральный и физический ущерб*.

Jak uvádí Je. N. Laguzova (Лагузова 2008, s. 135-139), v ruské publicistice se projevuje tendence k expresivizaci VNS. Atributivní komponent, především přívlastek, dodává často celému spojení doplňující význam. Užitím stylisticky zabarvených přívlastků může autor vyjádřit např. svůj negativní postoj k dané situaci, srov. př.: *Для любой войны необходимо оружие, его поставки обеим воюющим сторонам приносят фантастические прибыли. – фантастический: разг. 'чрезвычайный в каком-либо отношении, удивительный'*.

VNS disponují celou řadou předností, které jsou mnohdy důvodem jejich častějšího užívání ve srovnání s jednoslovnými slovesy. Dále se v této kapitole pokusíme některé z nich uvést. Vycházíme přitom z poznatků i příkladů J. Gregora (2008/2, s. 18-23), který tuto problematiku podrobně rozpracoval.

V některých případech se užitím VNS dosahuje větší nasycenosti výrazu. Srov. př.: *Однако тогда Нетаняху воздержался от ответственного решения, возложив дополнительные обязанности на себя*.

Vyjadřování pomocí VNS je v porovnání s formálními slovesy jednoznačnější, přesnější a názornější. S jednoduchými slovesy se častěji setkáváme v mluveném projevu. Díky nim se vyjadřování stává živějším a dynamičtějším, srov. př.: *Спустя почти полвека после окончания войны на Корейском полуострове Сеул и Пхеньян договорились провести встречу (х встретится) в верхах, она намечена на 12-14 июня*.

VNS mají rovněž velký význam v případě absence některých sloves – v těchto situacích se stávají jedinými prostředky k vyjádření určitého významu, hovoříme o tzv. prostředku substitučním. Některá česká slovesa lze do ruštiny přeložit pouze pomocí VNS, srov. př.: *zprohýbnit – поставить под сомнение что, znevýhodnit – поставить в невыгодное положение*.

VNS, konkrétně jeho substantivní část, je schopna na sebe vázat celou řadu navzájem závislých slov – přívlastků neshodných. Tím se zvyšuje nominalizace textu. I tato skutečnost jistě přispívá k vysoké frekvenci jejich výskytu.

J. Gregor (2008/2, s. 15) dále poukazuje na skutečnost, že VNS představují dosud málo prozkoumanou oblast lingvistiky a zasluhují hlubší poznání.

3 ZÁVISLOSTNÍ SYNTAX

Jak uvádí J. Bauer (1960, s. 144), mezi slovy, která jsou větnými členy a jsou mezi sebou spjata významem nebo funkcí ve větě, vzniká tzv. **syntaktický vztah**.

V syntaxi obecně hovoříme o dvou vztazích. Tím prvním je **vztah souřadný (сочинение)**, o kterém mluvíme v případě, kdy se spojují slova, která na sobě nejsou navzájem závislá, plní stejnou syntaktickou funkci. Hovoříme o několikanásobných větných členech (однородные члены предложения), srov. př.: *(На завтрак) у нас был хлеб, масло и колбаса* (Flídrová, Žaža 2005, s. 16-17).

Protipólem vztahu souřadného je **vztah podřadný (подчинение)**. H. Flídrová a S. Žaža (Flídrová, Žaža 2005, s. 17) užívají rovněž pojem determinace. Skutečnost, že se jedná o podřadně spojená slova, si můžeme ověřit metodou otázky, kdy se pomocí řídicího slova můžeme zeptat na slovo závislé. Avšak jak poznamenává Je. N. Širjajev (Ширяев 1999, s. 597), tento způsob nemusí vždy fungovat. Zvláštní druh podřadného vztahu představuje tzv. predikace – vztah mezi podmětem a přísudkem.

3.1 Determinace jako jeden z druhů syntaktických vztahů

H. Flídrová a S. Žaža (2005, s. 17) označují determinací vztah mezi dvěma komponenty, z nichž jeden je hlavní (řídicí) a druhý závislý (podřízený), srov. př.: *старинная ваза, встретить друга*.

Vztah podřadný (determinace) se realizuje třemi způsoby:

- a) **Shoda (согласование)**. Závislý člen se s členem řídicím shoduje v gramatických kategoriích.

Srov. př.: *Наступила весна* – podmět a přísudek se shodují v osobě, čísle i jmenném rodě – hovoříme o přisuzovacím vztahu

Kromě toho se s ní můžeme setkat v rámci určovacího vztahu přídavného jména k podstatnému jménu (přídavné jméno vystupuje v roli přívlastku či doplňku) nebo podstatného jména k jinému podstatnému jménu (podstatné jméno je v platnosti přístavku) (Bauer 1960, s. 148-149). První případ si můžeme znázornit na následujícím spojení.

Srov. př.: *Известный писатель* – přídavné jméno (přívlastek) a podstatné jméno se shodují v rodě, pádě a čísle

Druhou situaci znázorňuje níže uvedené spojení.

Srov. př.: *Город Москва* – opět dochází ke shodě obou podstatných jmen, tentokrát v pádě a čísle

- b) **Řízenost (управление)**. Řídící člen určuje tvar členu závislého. Jak uvádějí H. Flídrová a S. Žaža (2005, s. 20) důležitou roli zde hraje valence hlavního komponentu. Prostřednictvím řízenosti se vyjadřuje zejména určovací vztah mezi slovesem a podstatným jménem.

Srov. př.: *заведовать предприятием, радоваться успехам*

Řídícím komponentem může být dále např.:

- deverbativum, srov. př.: *подарок сестре, забота о ребёнке*
- substantivum s konkrétním významem, srov. př.: *ручка двери, страницы книги*

- c) **Přimykání (примыкание)**. Jak uvádí J. Bauer (1960, s. 155), přimykání se užívá tehdy, pokud člen závislý vyjadřuje příslovečné okolnosti členu řídícího. Podotýká však, že přimykající větný člen nemusí mít vždy pouze povahu příslovečného určení. Situaci znázorňuje na příkladu výrazu *по-французски*, srov. př.: *Брат писал письмо по-французски* – zde vystupuje výraz v roli příslovečného určení; srov. př.: *Письмо по-французски* – v tomto případě se jedná o přívlastek neshodný; srov. př.: *Письмо было по-французски* – zde je použit jako jmenný přísudek.

VNS, která jsou již ustálená, se považují za lexikalizovanou jednotku. Determinace mezi jednotlivými komponenty již není živá (Дерибас 1979, s. 5).

Srov. př.: *Мальчик потерял ключ* (v této větě nese každý člen svůj význam)

Он потерял надежду найти его (zde je nositelem lexikálního významu celé spojení)

K hodnocení VNS jako jednoho celku a tedy i jako jednoho větného členu se přiklání i J. Gregor (2008/1, s. 60) – ovšem pouze z hlediska sématického. Po stránce gramatické považuje autor VNS za dva větné členy.

3.2 Rozvíjející větné členy

Determinací dochází ke vzniku rozvíjejících větných členů. V naší práci se zaměříme konkrétně na přívlastek, předmět a příslovečné určení.

Přívlastek (определение)

Přívlastek je rozvíjející větný člen, který blíže určuje podstatné jméno v platnosti jakéhokoli větného členu. **Přívlastek**, který se shoduje se svým řídicím členem, se nazývá **shodný**. Nejčastěji bývá vyjádřen přídavným jménem, zájmenem či jmenným tvarem slovesa. Neshoduje-li se přívlastek se svým řídicím členem, hovoříme o **přívlastku neshodném**. Ten se vyjadřuje nepřímým prostým nebo předložkovým pádem substantiva, infinitivem či adverbium. V ruském prostředí se můžeme setkat s **přívlastkem s nulovou shodou** (též „přívlastek beze shody“). Jedná se o přívlastky vyjádřené nesklonnými adjektivy (srov. př.: *платье беж*), nesklonnými přívlastňovacími zájmeny (srov. př.: *его/её/их*) či komparativem adjektiva (srov. př.: *женщина моложе меня*) (Flídrová, Žaža 2005, s. 68-70).

Předmět (дополнение)

Předmět je rozvíjející větný člen vyjadřující bytost, věc nebo jev, které jsou dějem či stavem zasaženy nebo kterých se přímo týká. V roli řídicího slova nejčastěji vystupuje **sloveso**. Dále jím bývá například citoslovce slovesné povahy, přídavné jméno dějové nebo predikativní příslovce (Žaža 1960, s. 241).

Předmět při slovese může být **přímý** (прямое дополнение) nebo **nepřímý** (косвенное дополнение). Přímý předmět ve formě bezpředložkového akuzativu mají tzv. přechodná slovesa (srov. př.: *слушать лекцию, читать журналы*). Předmět přímý může být dále ve formě genitivu záporového (srov. př.: *не слушать лекции, не читать журналов*) či ve formě genitivu částečného (srov. př.: *палить молока, подать хлеба* – předmět vyjadřuje blíže neurčenou část celku nebo neurčité množství) (Flídrová, Žaža 2005, s. 49).

Непрямý předmět je vyjadřován jménem v kterémkoliv pádě (předložkovém i bezpředložkovém) kromě akuzativu. Tento druh předmětu mají slovesa nepřechodná (srov.: př.: *коснуться вопроса, добиваться результатов*) (Žaža 1960, s. 244).

Počet a druh předmětů závisí na valenci daného slovesa. Některá slovesa se dokáží spojovat s přímými i nepřímými předměty, srov. př.: *послать открытку* (akuzativ) *маме* (dativ). Jiná se dvěma nepřímými předměty, srov. př.: *спорить с братом* (instrumentál) *о проблеме* (lokál) (Flídrová, Žaža 2005, s. 50).

Пříslopečné určení (обстоятельство)

Jedná se o další druh rozvíjejícího větného členu, který uvádí různé okolnosti dějů a vlastností. Příslopečné určení má nejčastěji podobu příslovce, srov. př.: *Он приехал вчера*. Dále se můžeme setkat s prostými a předložkovými pády podstatných jmen, srov. př.: *Володя ушёл на собрание*. Příslopečným určením může být i celý ustálený výraz větné i nevětné povahy, srov. př.: *Я хочу добиться своей цели во что бы то ни стало*. V ruském jazyce má povahu příslopečného určení i přechodník, srov. př.: *Он говорил волнуясь* (Mrázek 1960, s. 292-294).

H. Flídrová a S. Žaža (2005, s. 58-64) rozlišují z hlediska významu příslopečné určení:

- a) místa (места), srov. př.: *Деньги положите в ящик*.
- b) času (времени), srov. př.: *На будущей неделе к нам приедет дядя*.
- c) způsobu (образа действия), srov. př.: *Актёр декламирует с чувством*.
- d) míry (меры и степени), srov. př.: *Груз весит целых две тонны*.
- e) prostředku (орудия и средства), srov. př.: *Я связался с начальником по телефону*.
- f) příčiny (причины), srov. př.: *Отец умер от воспаления лёгких*.
- g) účelu (цели), srov. př.: *Он делает всё ради денег*.
- h) podmínky (условия), srov. př.: *В случае отказа нажмите кнопку*.
- i) přípustky (уступky), srov. př.: *Несмотря на дождь, мы пошли купаться*.

4 JAZYKOVÝ KORPUS

Jazykový korpus je soubor jazykových dat dostupný v elektronické podobě. Jedná se o vnitřně strukturovaný soubor, jehož skladba závisí na účelu, kterému má sloužit. Nesporná výhoda jazykového korpusu spočívá především v tom, že je v něm možné textová data nalézt v přirozeném kontextu. Jazykový korpus lze dělit na základě různých aspektů. Jedním z nich je jazyk – existuje Český národní korpus, národní korpus ruského jazyka apod. Dále záleží na druhu textů, které jsou v korpusu obsaženy – může se jednat o texty obecné povahy, ale i specializované. Pokud je cílem korpusu poznání jazyka v jeho vývoji, nazýváme jej **diachronním** a najdeme v něm zpravidla texty z delšího časového období. Opakem diachronního jazykového korpusu je **synchronní**, jehož cílem je naopak poznání jazyka v rámci kratšího období (Petkevič 2002/2, s. 235).

Jazykové korpusy pomáhají při výzkumech slovní zásoby a gramatiky daného jazyka, poskytují materiál z různých jazykových oblastí, který se následně statisticky zpracovává. Systematickým zkoumáním jazykového korpusu se zabývá **korpusová lingvistika**. Korpusová data kupříkladu využívá k sestavování slovníků (frekvenčních, výkladových) (Petkevič 2002/3, s. 248).

Národní jazykové korpusy mají rovněž velký význam při studiu mateřského či cizího jazyka. Odpovědi na otázky týkající se struktury a fungování jazyka zde najdou cizinci, spisovatelé, žurnalisté, učitelé i studenti.

Co se týká konkrétně **národního korpusu ruského jazyka** (Национальный корпус русского языка), v současnosti obsahuje následující dílčí korpusy:

- základní (основной) obsahující texty od 18. do začátku 21. století
- syntakticky anotovaný (синтаксический – глубоко аннотированный) – jeho součástí je grafické znázornění syntaktické závislostní struktury věty
- korpus publicistických textů (газетный)
- paralelní (параллельный) – obsahuje originální a přeložené texty v různých jazycích zobrazené vedle sebe
- korpus nářeční (корпус диалектных текстов)
- korpus obsahující básnické texty (корпус поэтических текстов)
- korpus určený pro výuku (обучающий)

- korpus mluveného jazyka (корпус устной речи) – zahrnuje záznamy filmů či veřejných a soukromých projevů
- korpus zaznamenávající vývoj přízvuku v ruském jazyce (акцентологический)
- korpus multimedialní (мультимедийный)

Ruský národní korpus (dále jen НКРЯ) je poměrně rozsáhlý. Najdeme zde více než 330 tisíc textů (přes 30 milionů vět). Nejvíce materiálu obsahuje korpus základní (více než 57%), pomyslné druhé místo zaujímá korpus publicistických textů – v něm se vyskytuje 31% z veškerých korpusových dat. V НКРЯ je v současnosti k dispozici pět typů značkování: metatextové, morfologické, syntaktické, sémantické a značkování přízvuku. Systém značení se neustále zdokonaluje. V budoucnosti se například plánuje zavedení značky pro tvorbu slov, stejně jako zjednodušeného značení syntaxe v rámci základního korpusu (НКРЯ1 © 2003–2019).

V českém prostředí se můžeme setkat s **Českým národním korpusem (dále jen ČNK)**, který vznikl v Ústavu Českého národního korpusu Filozofické fakulty Karlovy univerzity. Skládá se z několika dílčích korpusů, které jsou vytvářeny na základě elektronických textů různého charakteru a zaměření (Petkevič 2002/1, s. 67).

Roku 2012 ČNK obsahoval následující části: synchronní psané korpusy, synchronní mluvené korpusy (Brněnský mluvený korpus a Pražský mluvený korpus), diachronní korpus DIAKORP obsahující materiál z období od 13. století až do roku 1945 a dále paralelní korpus InterCorp obsahující texty současně s jejich překlady do některého z celkem 27 jazyků (Cvrček 2016, s. 236).

PRAKTICKÁ ČÁST

Metodika práce

V praktické části se opíráme o materiál НКРЯ, na jehož základě zkoumáme determinaci tří konkrétních VNS: *давать результаты, иметь право, подвергать критике*.

НКРЯ nabízí celou řadu dílčích korpusů. Materiál pro naše účely jsme čerpali konkrétně z podkorpusu základního, podkorpusu novinových textů a podkorpusu mluveného jazyka. Pro názornou představu uvádíme, jak jsme při hledání postupovali. V prvním kroku jsme vybrali druh podkorpusu, v němž se měl daný materiál vyskytovat. Obecně korpus nabízí jednak možnost hledání konkrétních slov či frází a jednak možnost hledání slov a slovních spojení na základě jejich lexikálních a gramatických kategorií. Zvolili jsme druhou z uvedených variant, jelikož umožňuje určit přesnou sekvenci lexémů a zároveň specifikovat gramatické kategorie i sémantické znaky hledaných slov.

Při práci s НКРЯ jsme rovněž mohli zadat vzdálenost mezi jednotlivými komponenty VNS. Ve všech případech jsme zvolili rozestup od 1 do 2, jelikož jsme brali v úvahu, že mnohá VNS budou determinovat přívlastky shodné, které většinou stojí před substantivem.

Po zadání veškerých potřebných údajů jsme mohli spustit vyhledávání. Výsledkem byla hledaná forma s kontextem a informací, odkud pochází. Nechyběl název samotného dokumentu, jméno autora, rok ani téma (politika, věda apod.) Texty v rámci podkorpusu mluveného jazyka navíc obsahovaly informaci o pohlaví a věku samotného mluvčího.

Vyhledaný materiál lze seřadit podle různých parametrů: podle data vytvoření, autora, data narození autora apod. Ocenili jsme rovněž možnost stáhnout si výsledky vyhledávání do vlastního zařízení. Tato skutečnost nám značně usnadnila práci.

Každé pozorované VNS zařazujeme do klasifikace multiverbizačních jednotek (srov. kapitola 1.1). Uvádíme rovněž jeho český významový ekvivalent. Nechybí informace o počtu a charakteru materiálu, se kterým jsme pracovali. U každého sledovaného VNS uvádíme typická syntaktická doplnění, se kterými jsme se v rámci jednotlivých podkorpusů setkali.

Jak uvádí J. Gregor (2008/1, s. 52), VNS jsou z hlediska sémantického pokládána za jeden větný člen, z hlediska gramatického se pak považují za dva větné členy. Druhý z uvedených přístupů aplikujeme i během naší analýzy. Oba komponenty v rámci VNS se rozvíjejí svým typickým způsobem. U determinace VNS tedy vycházíme z toho, který z nich je řídicí ve vztahu „vnější“ determinace – snažíme se zjistit, zda se blíže určuje sloveso, nebo jméno.

Lexikální realizace řady konkrétních syntaktických doplnění se v mnoha případech opakují. Tyto situace zaznamenáváme v přehledných tabulkách, ve kterých uvádíme informaci o frekvenci jejich výskytu.

Veškeré výsledky naší analýzy průběžně dokládáme konkrétními příklady, které jsou převzaty z НКРЯ. V rámci studia determinace všech tří VNS jsme excerpovali více než 2500 doložených případů.

5 VNS „ДАВАТЬ РЕЗУЛЬТАТЫ“ А JEHO DETERMINACE DLE НКРЯ

Český překlad VNS *давать результаты* se nám v dostupných překladových slovnících najít nepodařilo. Na základě studia daného materiálu však můžeme konstatovat, že mu ve většině případů odpovídá český ekvivalent *přinášet plody* či *výsledky*. Z hlediska klasifikace multiverbizačních jednotek, jejíž autorkou je V. Vlková (srov. kapitola 1.1), lze dané VNS zařadit do první skupiny – tedy sloveso + objektové substantivum. V klasifikaci F. Čermáka a J. Filipce (srov. kapitola 1.1) jej můžeme zařadit opět do první skupiny, autoři ji nazývají rozložené vazby slovesné.

Pro lepší přehlednost jsme se rozhodli analyzovat VNS *давать результаты* pouze v jeho nedokonavé formě. Během studia jeho determinace jsme tak celkem analyzovali 798 případů.

Co se týká charakteru textů, v základním korpusu se jednalo převážně o dokumenty stylu publicistického, populárně-naučného a v menší míře i uměleckého. Nejstarší texty pocházely z druhé poloviny 19. století. V podkorpusu novinových textů se jednalo především o úryvky novinových článků a titulků současných ruských periodik. Setkali jsme se s tématy politika, sport či kultura. Součástí materiálů byla rovněž prohlášení vrcholných představitelů státu. Podkorpus mluveného jazyka nabídl záznamy mluvených veřejných projevů především na téma politika a společenský život z období od roku 2000.

5.1 Základní korpus

V době, kdy jsme shromažďovali materiál pro praktickou část bakalářské práce, obsahovala databáze základního korpusu 468 vět, ve kterých se vyskytovala slova *давать* a *результаты*. V některých z nich však dané komponenty společně netvořily VNS, ale vystupovaly v jiných syntaktických rolích. Takových případů se objevilo konkrétně 12. Pro představu některé z nich uvádíme, srov. př.:

А теперь давайте сравним результаты деятельности губернаторов.
[Маргарита Спиричева. Такие разные бюджетники (2003) // «Богатей» (Саратов), 2003.10.16]

Во всяком случае, если Создатель давал результатам Своих действий некую оценку, то, стало быть, способность отличать хорошее от плохого принадлежала

изначально Ему, а не человеку. [Александр Маркович. На пути к абсолютной морали (2003) // «Вестник США», 2003.07.23]

Nakonec jsme tedy pracovali celkem s 456 větami, ve kterých se VNS nacházela. V tabulce uvádíme typy determinace, které se v materiálu vyskytly. Podotýkáme, že ve většině případů byla VNS rozvíta více než jedním typem rozvíjejícího větného členu. To je patrné i z následující tabulky.

Typ determinace	Frekvence výskytu v jednotkách
přívlastek a jeho formální podoby	411
přísluvečné určení	137
nulová determinace	37

Jednotlivým případům determinace se podrobněji věnujeme v následujících podkapitolách.

5.1.1 Přívlastek a jeho formální podoby

Obecně jsme se s přívlastkem v materiálu základního korpusu setkali celkem 411krát. Jednalo se jak o přívlastek shodný, a to jak těsný, tak i o jeho formální podoby – přívlastek volně připojený či vedlejší větu přívlastkovou.

Пřívlastek shodný se v materiálu vyskytl konkrétně 396krát, srov. př.:

Система работает, ее основные элементы начали функционировать в регулярном режиме уже лет пять тому назад. Но она не дает ожидаемых результатов. Отчасти это связано с просчетами в создании отдельных элементов, отчасти — с тем, что многие инструменты конструировались по старым лекалам. [Дан Медовников, Андрей Фурсенко. Научные нужды страны // «Эксперт», 2014]

Свободная торговля дает парадоксальные результаты: ускоряет экономический рост — в большинстве стран однобокий — и в то же время уничтожает рабочие места, плодит безработицу. [Борис Ключников.

Либеральная эпидемия и здоровый протекционизм (2004) // «Наш современник», 2004.10.15]

Переговоры полковника по рации не давали желаемых результатов.
[Мозаика войны (2004) // «Наш современник», 2004.02.15]

Ничего он еще не знал — что и как будет делать, но некий мускул уже подрагивал в душе: Федор Иванович гневно отвергал мягкую дипломатию Цвяха, старомодную и не дающую нужных результатов. [Владимир Дудинцев. Белые одежды / Третья часть (1987)]

Obecně můžeme konstatovat, že přívlastky byly ve většině případů vyjádřeny přídavnými jmény jakostními a zájmeny. Vysoká frekvence některých z nich nás přesvědčila o velmi silné ustálenosti. V tabulce uvádíme výrazy, jež se v roli přívlastku vyskytovaly nejčastěji:

Пřívlastek	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>хороший</i>	57
<i>свой</i>	22
<i>прекрасный</i>	21
<i>желаемый</i>	14
<i>никакой</i>	13
<i>ощутимый</i>	12

Srov. příklady determinace nejfrekventovanějšími přívlastky:

Не всякая попытка даёт хорошие результаты, но сама попытка ничего плохого не предвещала. [Валентин Бережков. Рядом со Сталиным (1971-1998)]

Хорошая материально-техническая база, квалифицированные преподаватели, применение современных научно-технических достижений, внедрение новейших образовательных программ дают свои результаты. [Олег Кобелев. Уфимский автотранспортный колледж // «Родина», 2010]

Схема дает прекрасные результаты и практически не меняет настройки контура L1 C1. [Е. Красовский. Как бороться с обратным излучением регенераторов // «Радио Всем», 1927]

Боевые действия, которые проводились раньше, мелкими подразделениями и сводными отрядами не оправдывают себя сейчас. Выталкивание противника не дает желаемых результатов. Имели место приукрашивание действительности и прямого слепого переноса нашего опыта ведения боевых действий на равнинной местности в здешие условия горно-пустынной местности. [В. И. Аблазов. Дневник (1979)]

Наблюдение это, как и всех товарищей из второй группы, не давало никаких результатов. [Б. В. Савинков (В. Ропшин). Воспоминания террориста (1909)]

Вместо небольших стеллажей в теплицах будут сооружены сплошные каменные плантации. Все это дает ощутимые результаты. Уже в январе огороды на камнях посыпают в магазины и стоповые Киева зеленый пук, в феврале — огурцы, в марте — помидоры. [В. Калита. Огород на камнях // «Химия и жизнь», 1965]

Musíme uznat, že spektrum ostatních výrazů ve funkci shodného přívlastku bylo opravdu velmi široké. Uvádíme příklady těch, jejichž výskyt byl menší než 5.

Přívlastek	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>благоприятный</i>	4
<i>превосходный</i>	4
<i>ложноположительный</i>	2
<i>спорный</i>	1
<i>впечатляющий</i>	1
<i>печальный</i>	1

Srov. příklady determinace přívlastky s malou frekvencí výskytu:

Кроме того, созывались совещания совместно с членами комитетов и техническим персоналом по вопросам поднятия производительности труда, причем нужно отметить, что указанные совещания давали благоприятные результаты. [Тихонов. Краткий отчет о деятельности Правления Московского

Отдела В. С. М. Р. за период с 1-го сентября 1919 г. по 1 апреля 1920 г. // «Рабочая жизнь», 1920]

Менее распространено у нас пользование фильтрующими приспособлениями, между тем как последние дают превосходные результаты и не ослабляют слышимости. [С. Бронштейн. Универсальный волнофильтр // «Радио Всем», 1927]

Во-первых, методы, применяемые для детекции анти-ВГЕ, могут давать ложноположительные результаты. [Частота встречаемости антител к вирусу гепатита Е у населения различных климатогеографических зон Российской Федерации (2004) // «Вопросы вирусологии», 2004.03.08]

Сыворотки, дающие спорные результаты, не использовали в экспериментах. [Разработка иммуноферментных методов выявления антител к гликопротеину gВ вируса болезни Ауески в сыворотках свиней (2000) // «Вопросы вирусологии», 2000.03.15]

Сочетание этих двух факторов может давать впечатляющие результаты, что демонстрирует, например, черкесский автозавод «Дервейс», принадлежащий известной бизнес-династии Деревых. [коллективный. Военно-гражданские перестановки // «Эксперт», 2014]

Томление, нерешительность, беспомощность, потеря времени давали печальные результаты. [А. И. Деникин. Очерки русской смуты. Том II. Борьба генерала Корнилова (1922)]

V materiálu se rovněž objevil i **přívlastek volně připojený**, celkem 11 případů, srov. п.ř.:

Относительно развитой части мира рискну высказать гипотезу о том, что энергосберегающие технологии начинают давать результаты, фиксируемые национальной статистикой. [А. А. Дынкин. О перспективах глобального инновационного развития (2008) // «Вестник РАН», 2009]

Celkem 4krát jsme se pak setkali s rozvitím pomocí **vedlejší věty přívlastkové**, srov. п.ř.:

Метод Борда даёт результаты, которые интуитивно понятны, так как в его основе лежит идея усреднения оценок. [М. А. Николаева, О. Ф. Юнцевич.

5.1.2 Присlovečné určení

V materiálu se objevily i situace, kdy byl rozvíjen slovesný komponent daného VNS – celkově se jednalo o 137 případů. Nejčastěji jsme se setkali s **присlovečným určením času, podmínky a místa**. V tabulce uvádíme konkrétní počet výskytů jednotlivých typů присlovečného určení.

Druh присlovečného určení	Frekvence výskytu v jednotkách
присloveční určení času	82
присlovečné určení podmínky (včetně vedlejších vět присlovečných)	30
присlovečné určení místa	25

Lexikální realizace присlovečného určení, jak místa, času, tak i podmínky, byla pokaždé velmi specifická. Na rozdíl od přívlastku nebylo možné najít situace, ve kterých by se konkrétní присlovečná určení vyskytovala opakovaně. Uvádíme tedy jen některé konkrétní případy, ze kterých je rovněž patrné, že VNS bylo často determinováno současně i jiným typem rozvíjejícího větného členu, srov. příklad determinace VNS присlovečným určením času:

В два же месяца никак нельзя дать физически развитых людей для милиционных частей — Физическое развитие идет медленно и дает результаты не сразу, этот то принцип физического развития и упустила из вида комиссия. [коллективный. В отделах Всевобуч // «Русский спорт», 1919]

Srov. příklad determinace VNS shodným přívlastkem a присlovečným určením podmínky:

Опыт немецких и японских компаний свидетельствует, что расширение машиностроительного сектора и инжиниринговых услуг дает положительные результаты только в случае производства современной, прогрессивной и высококонкурентоспособной машиностроительной продукции при

соответствующих затратах на покупку патентов, изобретений, вложений в НИОКР и высокого технического и технологического уровня собственного основного производства. [Где границы диверсификации (2004) // «Металлы Евразии», 2004.06.18]

Srov. příklad determinace VNS shodným přívlastkem a příslovečným určením místa:

Выше было сказано, что эксперимент с разделом денег давал одинаковые результаты во всех странах. [Ю. Фролов. Чувство справедливости у людей и обезьян // «Наука и жизнь», 2006]

5.1.3 Nulová determinace

Případy, kdy dané VNS žádný jiný rozvíjející člen nedeterminovalo, se v základním korpusu vyskytly celkem 37krát, srov. př.:

А для этого мы не только применяем различные инновационные технологии, на каждом этапе мы проводим тестирование, ужесточаем контроль знаний при выпуске. Все это дает результаты. — Кто привлекается для преподавания? [Виктор Зенин. Система подготовки и переподготовки специалистов на ОАО «Рудгормаш» // «Горная промышленность», 2004]

Даже обещание квартир и приличных зарплат не даёт результатов, и это реальность. [Владимир Губарев, Дмитрий Матишов. Член-корреспондент РАН Дмитрий Матишов: вместе с океаном в жизни и в науке // «Наука и жизнь», 2008]

Глубокие диваны облекают покоем мое иззябшее тело. Поверхностный обыск дает результаты. Я обнаруживаю в камине картофельный пирог, кастрюлю, щепотку чая и сахар. [И. Э. Бабель. Вечер у императрицы (Из петербургского дневника) (1920-1928)]

5.2 Podkorpus mluveného jazyka

V rámci tohoto dílčího korpusu jsme pracovali pouze se 16 doloženými větami obsahujícími VNS *давать результаты*. Z tak nízké frekvence výskytu usuzujeme, že VNS *давать результаты* se ve spontánním mluveném jazyce užívá spíše vzácně. V následující tabulce uvádíme druhy syntaktických doplnění, se kterými jsme se setkali.

Тип детерминации	Частота встречаемости в единицах
привластек и его формальные разновидности	12
присловечное определение	3
нулевая детерминация	1

5.2.1 Přívlastek a jeho formální podoby

V 11 případech byl rozvíjejícím větným členem **přívlastek shodný**, srov. př.:

[Александр Милитарев, муж] *И/ в общем/ менять его пытались/ но это не даёт лучших результатов и усложняет дело.* [Ностратическая лингвистика].

Pouze jednou jsme zaznamenali rozvití pomocí **vedlejší věty přívlastkové**, srov. př.:

[№ 7, жен, 45] *На самом деле / она не даёт тех результатов / которые хотели увидеть.* [Беседа с социологом на общественно-политические темы (Самара) // Фонд «Общественное мнение», 2001]

5.2.2 Příslovečné určení

V podkorpusu mluveného jazyka se vyskytlo **příslovečné určení času**, celkem šlo o 3 situace, srov. př.:

[Варфоломеев, муж] *Виктор саркастически спрашивает / "Почему план-перехват почти никогда не даёт результатов?"* [Беседа В. Варфоломеева с Н. Куликовым в эфире радиостанции «Эхо Москвы» // «Эхо Москвы», 2003-2004]

[Александр Иванчик, муж] *Тут вот виден новый спутник дубль-вэ "Мен" / так называемый/ который был запущен и начал давать результаты в две тыщи третьем году.* [Александр Иванчик. Космология. Проект Academia (ГТРК Культура) (2010)]

5.2.3 Nulová determinace

Pouze jednou jsme se v analyzovaném materiálu setkali s **nulovou determinací**, srov. př.:

[И-24, жен] / э-э *Всё это создаёт праздничную атмосферу, / м-м и вот это торжество труда, / которое даёт / результаты, / вот это настроение, которое описывается в произведении,— всё сопровождается // вот этими / вот запахом вот этих антоновских яблок.* [Спонтанный пересказ художественных текстов // Из коллекции А.А. Степихова, 2004]

5.3 Podkorpus novinových textů

V rámci podkorpusu novinových textů jsme analýze podrobili celkem 326 doložených vět obsahujících VNS *давать результаты*.

Následující tabulka ilustruje nejčastější syntaktická doplnění (jejich zastoupení je podobné jako u dvou předchozích podkorpusů). Z tabulky je opět patrné, že některá VNS byla rozvita více než jedním druhem syntaktického doplnění. Nicméně tato tendence se u podkorpusu novinových textů neprojevovala tak silně, jak tomu bylo u korpusu základního.

Typ determinace	Frekvence výskytu v jednotkách
přívlastek a jeho formální podoby	236
přísluvečné určení	81
nulová determinace	56

5.3.1 Přívlastek a jeho formální podoby

Celkově jsme se s přívlastkem setkali 236krát. Kromě těsného přívlastku shodného se v materiálu objevila vedlejší věta přívlastková a přívlastek volně připojený.

Přívlastek shodný se vyskytl celkem 233 krát, srov. př.:

Я уверен, что решение о создании семи федеральных округов было обоснованным и даёт положительные результаты. [ВЛАДИМИР ПУТИН: Я СТАЛ ДОБРЕЕ И ТЕРПИМЕЕ // Труд-7, 2001.03.22]

Но, как показывает практика, привлечение зарубежных тренеров даёт положительные результаты. [Екатерина Солдатенкова. Момент истины для наших тренеров // Советский спорт, 2004.03.27]

Затем произносите имя любимого и уходите не оглядываясь. Это даёт потрясающие результаты! Или вам надо кого-то убедить в чем-то. [Елена БУРЦЕВА. Магические знания передаются по наследству // Комсомольская правда, 2005.05.23]

Co se týká nejfrekventovanějších přívlastků, situace je totožná jako u korpusu základního. Ovšem zaujala nás řada přívlastků, které se v základním korpusu nevyskytly. Některé z nich, jejichž výskyt byl menší než 5, uvádíme v následujícím přehledu. Opět dokládáme i využití ve větě.

Přívlastek	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>блестящий</i>	2
<i>обнадеживающий</i>	1
<i>ограниченный</i>	1
<i>внушительный</i>	1
<i>мелкий</i>	1

Srov. příklady determinace VNS *давать результаты* nejméně frekventovanými přívlastky:

Такое упражнение одновременно тренирует несколько функций мозга: воображение, логику, память. И даёт блестящие результаты. Проверено веками!

[Корчагина Ирина психолог, руководитель центра 'Счастливая семья'. СЧАСТЬЕ ОТ УМА // Труд-7, 2001.09.24]

И, судя по последним данным, эти меры дают обнадеживающие результаты — тенденцию к уменьшению популяции черно-белых медведей удалось остановить. [Привалов Дмитрий соб. корр. "Труда". КАК УСЫНОВИТЬ МЕДВЕДЯ // Труд-7, 2000.12.09]

Ограниченные перспективы дают ограниченные результаты, и это скорее всего будет проблемой как для удержания в России ее собственных «мозгов», так и для привлечения иностранных. [Стивен Лоуренс Гайгер, бывший главный управляющий директор фонда «Сколково», покинул этот пост в начале декабря. Уроки «Сколково» // РБК Дейли, 2012.12.21]

Короче говоря, в стране сложилась мощная система антиармейской пропаганды, которая дает внушительные результаты: каждый год от службы уклоняются 15—20 тысяч парней (а это две-три дивизии). [Виктор БАРАНЕЦ. Диверсантов больше, чем новобранцев // Комсомольская правда, 2006.10.18]
[омонимия не снята]

Уважаемая Наталья Евгеньевна, маленькие амбиции дают мелкие результаты, так же как слабый огонь дает совсем немного тепла. [Алексей Сон. Спортивная гимнастика. Воронка от снарядов. Под разговоры о кризисе в российской женской гимнастике мы не заметили, что она умерла // Советский спорт, 2006.06.30]

Ve dvou případech se jednalo o **vedlejší větu přívlastkovou**, srov. př.:

В 1999 году Международный олимпийский комитет отменил этот тест, посчитав, что методы его проведения не дают результатов, которые можно трактовать однозначно. [АЙ ДА ДЕВУШКИ! ДА НЕТ, ПАРНИ... // Труд-7, 2007.09.08]

Srov. příklad determinace VNS vedlejší větou přívlastkovou a příslovečným určením času:

Минтимер Шаймиев взялся за нацпроекты Он распространит успешный опыт строительства на всю страну Александр Латышев Реализация национального проекта "Доступное жилье" пока не дает тех результатов.

которых от него ждут. [Екатерина Григорьева. 'Достижений нет, есть сдвиги' // Известия, 2006.11.30]

Pouze jednou se v materiálu vyskytla determinace VNS **volně připojeným přívlastkem**, srov. př.:

Проведённые в Университете Карнеги-Мэллона эксперименты с компьютерным моделированием формирования звёзд и роста чёрных дыр в ходе столкновения двух галактик давали результаты, вполне соответствующие наблюдаемой сейчас картине: в результате слияния галактик газ вдавливается в центральные регионы новой галактики, что приводит к массивному формированию новых звёзд. [Телескоп 'Чандра' разглядел 'галактический суперветер' // Известия, 2006.03.29]

5.3.2 Přísluvečné určení

Determinace VNS přísluvečným určením se v materiálu podkorpusu novinových textů vyskytla celkem 81krát. V tabulce uvádíme zastoupení jednotlivých druhů přísluvečného určení.

Druh přísluvečného určení	Frekvence výskytu v jednotkách
přísluveční určení času	63
přísluvečné určení místa	11
přísluvečné určení podmínky	7

Jak je patrné z přehledu, ve většině případů se jednalo o **přísluvečné určení času**, srov. př.:

Место службы — бар Шалягин: Реформа американской полиции началась в середине 60-х, а в середине 70-х стала давать результаты. [Откройте полиции // Известия, 2010.12.01]

Куршевельская "зачистка" уже начинает давать результаты: ряд небедных россиян и граждан бывшего СССР, не дождавшись Старого Нового года, делают курорту ручкой и улетают праздновать кто домой, а кто по другую сторону

франко-швейцарской границы. [Прокофьев Вячеслав соб. корр. 'Труда'. ТО ПОЛОНИЙ, ТО ЗОЛОТУШНИЦЫ // Труд-7, 2007.01.13]

На протяжении трех последних месяцев эти меры давали результаты — в республике сохранялось спокойствие. [Подготовка к выборам на юге России проходила в непростой обстановке // РИА Новости, 2007.11.29]

Prostřednictvím následujících příkladů chceme poukázat na to, že determinace VNS **пříslověčným určením místa i podmínky** byla ve většině případů současně doprovázena determinací dalším ze syntaktických doplnění, srov. příklad determinace VNS *давать результаты* **пříslověčným určením podmínky** a přívlastkem shodným:

Эксперимент в Башкортостане в нынешний весенний призыв доказал, что при хорошей организации дела это дает положительные результаты. [Кудряшов Сергей соб. корр. 'Труда'. ФОРМА ДЛЯ НОВОБРАНЦА // Труд-7, 2004.09.17]

Следует знать, что Артрофоон — препарат курсового приема, и при постоянном применении дает прекрасные результаты: снижение воспаления, отека и боли в суставе, он буквально "омолаживает" сустав. [БОЛЬНЫЕ СУСТАВЫ? ВЫХОД НАЙДЕН! // Труд-7, 2004.09.23]

Srov. příklad determinace VNS přívlastkem shodným a **пříslověčným určením místa**:

Национальный проект "Здоровье" стал давать хорошие результаты в Тульской области. [Вертий Виктор. ТУЛЬСКОЕ НОУ-ХАУ // Труд-7, 2007.07.27]

Внедрение 131 и 122 законов, конечно, не дает положительных результатов в социальной сфере, что и показало население, выйдя на улицы. [Татьяна Кособокова. Дмитрий Зеленин: «Правые» и «левые» сейчас находятся в глубоком кризисе // Комсомольская правда, 2005.04.20]

5.3.3 Nulová determinace

Případů s nulovou determinací jsme zaznamenali celkem 56, srov. př.:

Ведь ученый утверждает: сканирование голов избирателей даёт результаты. [Владимир ЛАГОВСКИЙ. Продать президента // Комсомольская правда, 2008.01.30]

"Длительное применение тестостерона даёт результаты, — говорит Аллан Мазур, профессор Университета Сиракуз. [Наташа Сингер. Поможет ли тестостерон победить? // Известия, 2006.08.24]

Лечение начало давать результаты и Мальцев рассказал о том, что ему пришлось пережить во время службы. [Итоговый выпуск (вечерний) – 02.02.06 18:45 – Челябинск // Новый регион 2, 2006.02.03]

6 VNS „ИМЕТЬ ПРАВО“ A JEHO DETERMINACE DLE НКРЯ

Dle Velkého rusko-českého slovníku (Sádlíková 2005, s. 362) odpovídá VNS *иметь право* dvouslovný český ekvivalent *mít právo*. V rámci klasifikace V. Vlkové lze danou multiverbizační jednotku zařadit do druhé skupiny „sponové sloveso + přísudkové jméno“ (mít + substantivum v akuzativu). J. Čermák a Filipec ji řadí mezi rozložené vazby slovesné – viz kapitola 1.1.

Materiálu obsahujícího VNS *иметь право* jsme v НКРЯ našli nejvíce. Například sám základní korpus nabídl před 16 000 výsledků. Pro usnadnění jsme se proto rozhodli vybrat pro analýzu jen jeho reprezentativní část.. Věříme, že výsledky našeho zkoumání to nijak zásadně neovlivní.

V základním korpusu jsme našli široké spektrum textů. Zastoupení zde měl styl publicistický, administrativní, populárně-naučný i umělecký. Některé texty pocházely z internetových blogů a fór. Podkorpus mluveného jazyka nabídl záznamy veřejných mluvených projevů, tiskových konferencí, rozhovorů, přednášek besed či filmů. V podkorpusu novinových textů se jednalo o úryvky novinových článků ze současných ruských periodik. V obou podkorpusech převažovalo téma politiky.

6.1 Základní korpus

V rámci základního korpusu jsme analyzovali 505 doložených vět. V následujícím přehledu uvádíme, se kterými případy determinace jsme se setkali.

Typ determinace	Frekvence výskytu v jednotkách
přívlastek a jeho formální podoby	490
nulová determinace	40
přísluvečné určení	21

6.1.1 Přívlastek a jeho formální podoby

V materiálu jsme se nejčastěji setkali s determinací VNS *иметь право* přívlastkem, a to jak shodným i neshodným. Celkem se jednalo o 490 situací.

Тип прилiстку	Чрековне вiськыту в iедноткiх
нешоднiй прилiстек	452
шоднiй прилiстек	38

Зпiособы, якiми был нешоднiй прилiстек в матерiалу вьiядрiен, уводiме в нiследующiй табулце.

Зпiособ вьiядрiенiя нешоднiего прилiстку	Чрековне вiськыту в iедноткiх
инфинитив	320
пiедложковiй пiад субстантива	115
простiй пiад субстантива	17

Сров. пi. детерминаце VNS *иметь право нешоднiм прилiстком вьiядрiенiм инфинитивом*:

Например, Казахстан не имеет права продавать "Ниву" в Россию, а Украина собранные автомобили — за свои пределы. [Петр Меньших, Владимир Каданников. В Тольятти придут инвесторы... (2003) // «За рулем», 2003.05.15]

Самурай должен был по-японски умереть, не имел права упасть лицом вниз, закричать. [Светлана Алексиевич. Время second-hand // «Дружба народов», 2013]

Я имею право так говорить, потому что у меня в этом году будет набор на курс в нашу совместную с Дмитрием Крымовым актерско-режиссерско-сценографическую мастерскую. [Вячеслав Суриков, Евгений Каменькович. Страх внутри // «Эксперт», 2015]

Narazili jsme i na нiколик конструкци типу *иметь право что не (с)делать* poriipадi *не иметь право что не (с)делать*, сров. pi.:

Одни верят, что мир существует не сам собой, а укоренён в чiм-то высшем и абсолютном, что разум и добро суть не выдумки, а лучи доходящего до нас из абсолютного первоисточника бытия, и что человек с его мечтами и надеждами имеет право не чувствовать себя одиноким и покинутым в хаосе мiртвых сил природы. [С. Л. Франк. Религия и наука (1929)]

Совсем как тот сумасшедший фотограф, что приходил к нам в школу делать коллективные снимки и, уже надрючив на себя свой чёрный балдахин, что-то из-под него бормотал, а мы не понимали его бормот или делали вид, что не понимаем, потому что имели право не понимать, да и кому приятно, когда с тобой говорят из-под балдахина. [Фазиль Искандер. Мой кумир (1965-1990)]

А сегодня, я в этом глубоко убежден, учитывая потенциал стран Латинской Америки, учитывая рост их экономического потенциала и рост их веса на международной арене, Россия не имеет права не уделять этому направлению своей политики должного внимания.[В. В. Путин. Заявление для прессы по окончании российско-мексиканских переговоров // «Дипломатический вестник», 2004]

Značnou část materiálu tvořily úryvky z různých smluv a zákonů, srov. př.:

3. 2. Клиент имеет право: — осуществлять платежи со своего Счёта, основываясь на действующем законодательстве РФ, нормативных правовых актах Банка России и условиях настоящего Договора в пределах остатка денежных средств на Счёте; [Договор об открытии банковского счёта (2003)]

Соответственно, они заявили, что и генеральный прокурор не имеет права обращаться в Верховный суд с заявлениями подобного сорта. [Сергей Попов. Дефект Конституции (2003) // «Время МН», 2003.08.09]

Банк не имеет право отказать в открытии счёта клиенту юридическому лицу, кредитной организации, ПБОЮЛ, физическому лицу, а также клиенту-физическому лицу в проведении операции по переводу денежных средств без открытия счёта за исключением случаев, предусмотренных законодательством: [Разъяснение (2004)]

Dále jsme se setkali s případy, kdy byl přívlastek neshodný vyjádřen pomocí **пředložkového pádu substantiva**. Nejfrekventovanější situace uvádíme v tabulce.

Konstrukce	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>иметь право на существование</i>	8
<i>иметь право на жизнь</i>	4
<i>иметь право на ошибку</i>	4

Srov. příklady determinace VNS uvedenými syntaktickými doplněními:

Этот путь не без рисков, но тоже имеющий право на существование.
[Ирина Мельникова. Школа выживания (2003) // «Итоги», 2003.02.11]

Все эти аргументы имеют право на существование, но тут, очевидно, должно быть принято волевое политическое решение. [коллективный. Катастрофа в Казани // «Русский репортер», 2013]

И значит, надежда на чудо имеет право на жизнь до вечера среды. [Николай Цынкевич. Вне «Зоны» действия. Наши девушки сразятся за золото баскетбольного чемпионате мира (2002) // «Известия», 2002.09.24]

[Дмитрий Лызлов, nick] *Согласен. Но каждый имеет право на ошибку. Просто чем больше дано, тем больше и спросится...* [коллективный. Форум: 12 часов в день? Не могу согласиться с М. Прохоровым (2010-2011)]

Srov. příklady determinace VNS *иметь право* **neshodným přívlastkem vyjádřeným prostým pádem substantiva:**

Вообще-то нас, психологов, учат, что человек имеет право выбора между жизнью и смертью и что этот выбор его — не наша вина и не наша ответственность. [Дина Рубина. Медная шкатулка (сборник) (2015)]

Лагерь был режимный, она не имела права переписки, не знала, жив ли или казнён муж, где её Юлька, попала ли в приёмник, затерялась ли, как безымянный зверёк, или мама нашла её, да жива ли мама, жив ли брат Володя. [Василий Гроссман. Все течет (1955-1963) // «Октябрь», 1989]

Как феодал имел право первой ночи с невестами вассалов, НКВД обладал никем не оспариваемым правом выбирать себе лучших допризывников. [Эдуард Лимонов. У нас была Великая Эпоха (1987)]

Они знают, что все предпосылки для совершения благих или преступных деяний, доброго или скверного созданы Творцом всего сущего, а человек имеет право выбора. [Шамиль Аляутдинов. Мусульмане: кто они? (1997-1999)]

U VNS *иметь право* jsme zaznamenali rovněž determinaci **shodným přívlastkem**, srov. př.:

Так и не послал. Посчитал, что не имею морального права. В новое время книгу "В лаборатории редактора" вытеснили в литературном наследии Лидии Чуковской её публицистические и художественные произведения, сделавшие её всемирно известным человеком. [Аркадий Мильчин. В лаборатории редактора Лидии Чуковской // «Октябрь», 2001]

V převážné většině případů byl současně přítomem i jiný způsob determinace. Srov. př. determinace VNS *иметь право **прívlastkem shodným** а **прívlastkem neshodným** vyjádřeným infinitivem:*

Нам кажется, что автор, написавший "Обыкновенную историю" и "Сон Обломова", имеет полное право пойти в галерею императорского Эрмитажа, остановиться посреди комнаты, наполненной великолепнейшими произведениями мастеров фламандцев, кинуть вокруг себя радостный взгляд и просветлеть духом. [А. В. Дружинин. Русские в Японии в конце 1853 и в начале 1854 годов (1855)]

Значит, он халтурит, не отрабатывает со мной по полной, и я имею полное право повысить требовательность и поднять планку. [Александр Щеголев. Черная сторона зеркала (2014)]

6.1.2 Nulová determinace

Nulová determinace byla zjištěna u 40 z 505 analyzovaných příkladů.

Понятное дело — покупатель. Покупатель имеет право. Я выбрался из машины. [Андрей Волос. Недвижимость (2000) // «Новый Мир», 2001]

Нуда, могли запретить что-то или, напротив, потребовать, чтобы сделали выставку, которая вам ни сном ни духом. Имели право. Но как вам сказать... [Ольга Андреева, Ирина Антонова. Жду зеленых листочков // «Русский репортер», 2014]

Запомнилось, что часто в договоре попадались слова "буде" и "поелику" и что каждый пункт начинался словами: "Автор не имеет права". [М. А. Булгаков. Записки покойника (Театральный роман) (1936-1937)]

Výpověďi, ve kterých jsme se s nulovou determinací setkali, byly často expresivně zabarveny. Formálně se jednalo především o věty zvolací, srov. př.:

— *Назад!* — кричал он. — Не имеете права! Я покупал сено! [Борис Екимов. Пиночет (1999)]

— Не имеете права! — возмущенно запыхал Москвич. — Убирайтесь, Мемозов! [Василий Аксенов. Круглые сутки нон-стоп // «Новый Мир», 1976]

Několikrát jsme v materiálu narazili na nedořečenou výpověď, srov. př.:

Никакой, так сказать, помолвки не будет. Я не имею права... Обстоятельства выше нас, понимаете... [Геннадий Башкуев. Маленькая война // «Сибирские огни», 2013]

6.1.3 Příslowečné určení

S determinací VNS příslowečným určením jsme se setkali 21krát. Jednalo se nejčastěji o **пříslowečné určení podmínky a času**. VNS bylo většinou rozvíjeno současně i jiným typem syntaktického doplnění, srov. př.:

С учётом ожидаемого ребёнка имеет право на те же 47 кв. метров. [Владимир Войнович. Иванькиада, или рассказ о вселении писателя Войновича в новую квартиру (1976)]

В таких условиях мы не имеем права отпугивать инвесторов лишними согласованиями, ведь они всегда могут предпочесть столице Московскую область. [Ольга Филина. Москва себя еле слышит // «Огонек», 2013]

Теперь она имеет право подождать очереди и с сентября пройти два года теории и методики обучения плаванию школьников, если не закроют ее курс, как обещают. [коллективный. Форум: Сдавать или не сдавать — вот в чем вопрос? (2013)]

6.2 Podkorpus mluveného jazyka

V rámci podkorpusu mluveného jazyka jsme se rozhodli analyzovat stejný počet situací jako v korpusu základním. V tabulce uvádíme druhy determinace, se kterými jsme se setkali.

Typ determinace	Frekvence výskytu v jednotkách
přívlastek a jeho formální podoby	422
nulová determinace	87
přísluvečné určení	13

6.2.1 Přívlastek a jeho formální podoby

I v podkorpusu mluveného jazyka byla nejvíce zastupena determinace VNS *иметь право* přívlastkem.

Typ přívlastku	Frekvence výskytu v jednotkách
neshodný přívlastek	387
shodný přívlastek	35

V následující tabulce uvádíme způsoby vyjádření **neshodného přívlastku** a počet výskytu v daném materiálu.

Způsob vyjádření neshodného přívlastku	Frekvence výskytu v jednotkách
infinitiv	308
předložkový pád substantiva	66
prostý pád substantiva	13

Determinace VNS *иметь право* **infinitivem slovesa** převažovala i v podkorpusu mluveného jazyka. Případy, které jsme analyzovali, vykazovaly některé známky hovorovosti. Velmi často jsme pozorovali rozvolněný slovosled, srov. př.:

[Сергачев, муж] Снимать командира с машины я не имею права. [Виктор Трегубович, Виктор Курочкин. На войне, как на войне, к/ф (1968)]

[Михаил Фёдорович, муж] Они не имеют право там проходить/ военные корабли. [Беседа с редактором газеты // Из коллекции НКРЯ, 2009]

V některých případech se VNS ve výpovědi několikrát opakovalo, srov. př.:

Рита, жен, 20] Документы спрашивать / не имеют права / регистрацию / не имеют права / просто / четко! [Разговоры на прогулке // Из коллекции НКРЯ, 2006]

[Лена, жен, 40] Я говорю / «Ну не хотите / не надо. Я его заставить не имею права». Я говорю / «Я не имею права заставить его». [Домашний разговор // Из коллекции НКРЯ, 2006]

V řadě situací se ve výpovědích objevily vsuvky, opět jev typický pro hovorový jazyk. Prostřednictvím vsuvek mluvčí svůj projev často komentuje. Jejich užití také významně napomáhá k udržení kontaktu s posluchači, srov. př.:

[Семенов, муж] И я считаю / что я не имею права / сегодня как говорится / с подножки соскакивать. [Беседа В. Варфоломеева с В. Семеновым в эфире радиостанции «Эхо Москвы» // «Эхо Москвы», 2003-2004]

Následující situace je příkladem spontánního, nepřipraveného projevu, srov. př.:

[№ 5, жен] Я не могу это доказать / я не юрист / но предполагать / и иметь свое мнение по данному поводу я имею право. [Беседа В. Новодворской со слушателями радиостанции «Эхо Москвы» // «Эхо Москвы», 2003-2004]

V materiálu jsme dále narazili na výpověď, ve které se křížily dvě možné vazby - иметь право на что а иметь право что делать, srov. př.:

[Ю.А. Клейнер, муж] Но когда все-таки / возвращаясь к началу / эти две позиции / изнутри и извне / обе имеют право на существовать и сосуществовать / точно также вот когда-то обвиняли структурализм в отрыве от фонологии от фонетики / вот потм / правда / все поняли / что недостаточно отрвали просто и там смешение и смешений гораздо больше. [Заседание Фонетической комиссии РАН // Фонотека ИРЯ им. В.В. Виноградова РАН, 2008]

Neshodný přívlastek byl v daném materiálu vyjádřován i **předložkovým pádem substantiva**. V tabulce uvádíme dvě nejčastější konstrukce, které se v rámci podkorpusu mluveného jazyka vyskytovaly.

Konstrukce	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>иметь право на существование</i>	9
<i>иметь право на (свое/собственное) мнение</i>	8

Srov. příklady determinace VNS *иметь право* uvedenými syntaktickými doplňkami:

[Касьянов Максим Антонович, муж] *Какая из версий в общем-то имеет право на существование*. [Судебное заседание // Из коллекции НКРЯ, 2009]

[№ 0] *Просто другие тоже имеют право на собственное мнение и на собственные ощущения / правда?* [Беседа с социологом на общественно-политические темы (Москва) // Фонд «Общественное мнение», 2003]

V rámci determinace přívlastkem neshodným jsme se dále setkali s konstrukcemi typu *иметь право чего* (přívlastek neshodný byl vyjádřen **prostým pádem substantiva**). V tabulce uvádíme dvě nejčastější spojení.

Konstrukce	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>иметь право выбора</i>	5
<i>иметь право голоса</i>	2

Srov. příklad determinace VNS *иметь право* výše uvedenými syntaktickými doplňkami:

[Лахова, жен] *У нас же чаще всего мужчины говорят / что могла бы делать женщины / каждая женщина имеет право выбора / хочет будет домохозяйкой / хочет / реализует себя в торговле или бизнесе / управлении и так далее*. [Беседа Е. Лаховой со слушателями радиостанции «Эхо Москвы» // «Эхо Москвы», 2003-2004]

[Женя] *Россия станет хоть и не сверхдержава / но / во всяком случае / как имеющая право голоса / на одно время она как-то это потеряла*. [Беседа в Петербурге // Фонд «Общественное мнение», 2001]

Co se týká **shodného přívlastku**, opakovaně jsme se setkali s následujícími konstrukcemi.

Konstrukce	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>иметь полное право</i>	11
<i>не иметь никакого права</i>	7

Srov. příklady determinace nejčastěji zastoupenými přívlastky, výpovědi opět nesou známky spontánnosti:

[Филин, Роман Филиппов, муж, 37, 1936] *Могу получить / когда захочу / полное имею право!* [Николай Калинин, Анатолий Рыбаков. Кортик, к/ф (1973)]

[Эдик, Константин Хабенский, муж, 33, 1972] *Скажи им / они не имеют... никакого права!* [Павел Лунгин, Геннадий Островский. Бедные родственники, к/ф (2005)]

6.2.2 Nulová determinace

S **nulovou determinací** jsme se setkali celkem 86krát, tedy častěji než v základním korpusu. Narazili jsme na řadu zajímavých situací. V některých z nich se VNS několikrát opakovalo, srov. př.:

[Бурдовский, О. Велединский, муж] *Но вы не имеете права / вы не имеете права / вы / вы не имели его / вот...* [Владимир Бортко, Федор Достоевский. Идиот, к/ф (2003)]

Velmi často jsme v daném materiálu narazili na věty zvolací, srov. př.:

[Саахов, Владимир Этуш, муж, 44, 1922] *Вы не... вы не имеете права! Вы не имеете права! Это самосуд!* [Леонид Гайдай и др. Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика, к/ф (1966)]

[Антон, Константин Хабенский, муж, 33, 1972] *Давай / давай.* [Попугай, Игорь Лифанов, муж, 40, 1965] *Ты не имеешь права! Ты вне закона!* [Тимур Бекмамбетов, Сергей Лукьяненко. Дневной дозор, к/ф (2005)]

[В кабинете медосмотра] [Леша Акишин, Леонид Быков, муж, 30, 1928] *Нет-нет / вы так нет / доктор / не имеете права!* [Юрий Егоров, Евгений Долматовский. Добровольцы, к/ф (1958)]

V řadě situací VNS odkazovalo na předešlou výpověď, srov. př.:

[Яков, Борис Андреев, муж, 32, 1915] *Да не может он не полюбить вас! Не имеет права! Да обойди он всю землю вдоль и поперёк / не найдёт такой / как вы.* [Иван Пырьев и др. Сказание о земле сибирской, к/ф (1947)]

[Хозяин квартиры, Александр Баширов, муж, 52, 1955] *На свои заработанные! Имею право!* [Милиционер, муж] *Встать всем / я сказал!* [Алексей Балабанов. Груз 200, к/ф (2007)]

6.2.3 Přísluvečné určení

S determinací VNS přísluvečným určením jsme se setkali celkem 13krát. Jednalo se přitom o **přísluvečné určení času, místa a podmínky**. Často byla přítomna i determinace jiným druhem syntaktického doplnění, srov. př.:

[Митя, Михаил Кононов, муж, 32, 1940] *На любой территории Советского Союза / имею право!* [Виталий Мельников, Виктор Мережко. Здравствуй и прощай, к/ф (1972)]

[Респондент, жен, 83] *Ах/ мне дали площадь / так я теперь имею право на всё.* [Биография (беседа лингвиста с информантом), Санкт-Петербург // Архив Хельсинкского университета, 1997-1998]

[Сергей Карамышев, муж] *Никогда мы не имеем права о них судить/ откуда вы думаете/ что вот на самом деле вот он такой.* [О призвании священнослужителя // Из коллекции Казахстанского филиала МГУ, 2012]

[№ 9, муж, 23] *Да / но если мой ребенок приходит в школу / в которой висит портрет Путина / он имеет право его не уважать и что / ну как бы / а в какую школу ему ходить?* [Беседа с социологом на общественно-политические темы (Москва) // Фонд «Общественное мнение», 2003]

6.3 Podkorpus novinových textů

Ve třetím sledovaném podkorpusu byly zastoupeny stejné způsoby rozvíjení VNS jako u předchozích dvou.

Typ determinace	Frekvence výskytu v jednotkách
přívlastek a jeho formální podoby	525
přísluvečné určení	22
nulová determinace	3

6.3.1 Přívlastek a jeho formální podoby

Typ přívlastku	Frekvence výskytu v jednotkách
neshodný přívlastek	486
shodný přívlastek	39

Způsoby, jakými byl přívlastek neshodný vyjádřen, opět uvádíme v přehledu níže.

Způsob vyjádření neshodného přívlastku	Frekvence výskytu v jednotkách
infinitiv	342
předložkový pád substantiva	122
prostý pád substantiva	22

Ve srovnání se dvěma předchozími podkorpusy byla determinace VNS **infinitivem slovesa** v materiálu podkorpusu novinových textu o něco častější - celkem se jednalo o 342 situací. Charakter použitých sloves byl však podobný, srov. př.:

Вещатель не имеет права заключать договор с продавцом телерекламы, чья доля при национальном (когда один и тот же ролик транслируется во всех городах вещания) или региональном (в каждом городе выходит свой ролик) размещении превышает 35%. [Сергей Соболев. Госдуме предложили отменить ограничения для «Видео Интернешнл» // РБК Дейли, 2014.06.25]

Но ясно одно: она не имеет права допустить победы украинского оружия на Донбассе. [Игорь Караулов. Бесплезное равнодушие // Известия, 2014.05.28]

Российские адвокаты не имеют права заниматься практикой вне пределов РФ. [Мария Горковская. Супруга Виктора Буга: «Нам пришлось отказаться от адвоката» // Известия, 2014.04.15]

Celkem 122krát jsme se setkali s případy, kdy byl neshodný přívlastek vyjádřen pomocí **пředložkového pádu substantiva**. V následující tabulce uvádíme nejčastější spojení.

Konstrukce	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>иметь право на жизнь</i>	13
<i>иметь право на существование</i>	13
<i>иметь право на ошибку</i>	8
<i>иметь право на получение чего</i>	6
<i>иметь право на самоопределение</i>	4

Srov. nejčastější případy determinace:

Электронные сигареты и фруктовые паровые коктейли имеют право на жизнь. [Татьяна Бородинa, Роксана Аветисян. В московских ресторанах разрешили электронные сигареты и кальяны // Известия, 2014.07.10]

Соображение имеет право на существование, тем более что исключения лишь подтверждают общее правило. [Максим Соколов. Прогресс киноискусства // Известия, 2014.03.28]

Увы, но в нынешнем составе ЦСКА есть всего два человека, которые имеют право на ошибку. [Тимур Ганеев. «Панатинаикос» сократил отставание от ЦСКА // Известия, 2014.04.22]

Мы считаем, что граждане РФ имеют право на получение объективной информации, основанной на достоверных фактах, а не на слухах и сплетнях, — прокомментировал иск представитель нефтяной компании. [Светлана Поворазнюк. Игорь Сечин подал в суд на Forbes и «Комсомольскую правду» // Известия, 2014.05.27]

Напоминаю, что народы имеют право на самоопределение. [Эдуард Лимонов. Русская революция в Крыму // Известия, 2014.02.27]

Determinace VNS **neshodným přívlastkem vyjádřeným prostým pádem substantiva** byla zjištěna u 22 situací. Opakovaně jsme se setkali s konstrukcí *иметь право голоса*, srov. рђ.:

*Эти люди не имеют права голоса на выборах, а в графе «гражданство» у них стоит слово *alien* (чуждой, инопланетянин).* [Михаил Шахназаров. Оранжевый для глухих дальтоники // Известия, 2014.03.04]

Когда я педагогов, выпускающих классы в этом году, спрашивал, какой бы репертуар они хотели бы взять, они на меня смотрели испуганно и говорили: «То, что скажете вы» — Педагоги не имели права голоса? — Нет, вообще [Ольга Завьялова. Николай Цискаридзе: «Мне на работе человеческие отношения не нужны» // Известия, 2014.03.03]

В совете директоров у обоих акционеров по два представителя, то есть ни один из них не имеет права решающего голоса. [Акционеры "ВКонтакте" продолжают спор по кандидатуре гендиректора // РИА Новости, 2014.06.18]

V pokorpusu novinových textů jsme narazili na 39 případů determinace VNS *иметь право* **shodným přívlastkem**. V tabulce uvádíme konkrétní konstrukce, které byly v materiálu zastoupeny nejvíce.

Konstrukce	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>иметь полное право</i>	15
<i>иметь моральное право</i>	7
<i>иметь одинаковые права</i>	5
<i>иметь все права</i>	4
<i>иметь равные права</i>	4

Srov. příklady determinace VNS *иметь право* pěti nejfrekventovanějšími shodnými přívlastky:

"Украинское правительство имеет полное право принимать меры по установлению спокойствия и стабильности на местах", — сказала представитель

госдепартамента. [США призвали украинские власти работать с УВКБ ООН по вопросу беженцев // РИА Новости, 2014.06.10]

Не имею морального права призывать к вводу наших войск на Юго-Восток. [Кирилл Бенедиктов. Оправдание слабости — непростительно // Известия, 2014.07.03]

— У Греции появляется возможность показать, что не существует государств различных категорий, а все страны — члены ЕС имеют одинаковые права, — заявил в связи с передачей Афинам заветных функций председатель Европарламента Мартин Шульц. [Мария Горковская. Афины займутся иммигрантами и безработными Евросоюза // Известия, 2014.01.01]

Эпохоть такова, что подлое враньё Имеет все права над нами издеваться. Но чудом я жива, и я не сдам её – Страну моей любви! [Александр ГАМОВ, Любовь МОИСЕЕВА. Юнна Мориц: Так думаю и так я говорю // Комсомольская правда, 2014.07.16]

И при этом надо понимать, что все они имеют равные права на жизнь, на будущее, на то, чтобы их дети могли спокойно ходить по этой земле, — подчеркнул Швыдкой. [Ольга Завьялова. В Санкт-Петербурге представителям стран Европы открыли окно в Азию // Известия, 2014.07.07]

Jak je patrné z příkladů, ve většině z nich byla přítomna determinace i jiným typem syntaktického doplnění.

6.3.2 Přísluvečné určení

V podkorpusu novinových textů byla determinace VNS *иметь право* příslovečným určením zjištěna u 22 případů. V převážné většině doložených vět se jednalo o **přísluvečné určení podmínky a času**. Opět jsme zaznamenali, že současně byla přítomna determinace i jiným druhem syntaktického doplnění. Srov. př. determinace VNS příslovečným určením podmínky a neshodným přívlastkem vyjádřeným předložkovým pádem substantiva:

Даже в случае задержания за участие в военных действиях журналист имеет право на справедливое судебное разбирательство и на время задержания

должен быть обеспечен достаточным питанием, водой, жильем и медицинской помощью. [Татьяна Байкова. Киевские власти могут попасть под международный суд // Известия, 2014.07.01]

Srov. př. determinace VNS příslovečným určením podmínky, přívlastkem shodným a přívlastkem neshodným vyjádřeným infinitivem:

Однако президент США осознает риски эскалации – в случае военного вмешательства на восток Украины Россия будет иметь полное право поступить так же, и тогда Донбасс очень быстро окажется потерян для Украины. [СМИ Италии: Обама проигрывает Путину шаг за шагом // РИА Новости, 2014.04.27]

Srov. př. determinace VNS příslovečným určením času a neshodným přívlastkem vyjádřeným infinitivem:

Теперь Ефимова имеет право принять участие в домашнем чемпионате мира (чемпионат мира по водным видам спорта пройдет в Казани с 19 июля по 4 августа 2015 года. [Тимур Ганеев. Юлия Ефимова дисквалифицирована на 16 месяцев из-за допинга // Известия, 2014.05.13]

6.3.3 Nulová determinace

Nulová determinace byla v materiálu podkorpusu novinových textů zastoupena minimálně, jednalo se o pouhé tři případy, srov. př.:

Все клинические показатели, тяжесть состояния «кричат» о необходимости этой капельницы. А врач говорит: «Не имею права». И, чтобы приободрить больную, добавляет: «Потерпите немножко». [Ксения Дьякова-Тиноку. Билет в спасение // Известия, 2014.05.27]

Tak nízký výskyt nulové determinace si odůvodňujeme tím, že autoři článků kromě samotné zprávy přinášejí čtenářům i informace o celé řadě jiných okolností (časových, místních apod.) – k tomu je třeba rozvíjejících větných členů.

7 VNS „ПОДВЕРГАТЬ КРИТИКЕ“ A JEHO DETERMINACE DLE НКРЯ

Ve Velkém rusko-českém slovníku (Sádlíková 2005, s. 748) jsme zjistili, že VNS *подвергать критике* významově odpovídá jednoslovné české verbum *kritizovat*. V rámci klasifikace VNS jej lze lze zařadit do první skupiny, a to jak u V. Vlkové, tak i F. Čermáka a J. Filipce – viz kapitola 1.1.

I v tomto případě jsme se stejně jako u VNS *давать результаты* rozhodli zaměřit pouze na jeho nedokonavou formu. Celkem jsme analyzovali 216 doložených vět. V základním korpusu jsme pracovali s texty stylu publicistického, populárně-naučného i uměleckého. Setkali jsme s tématy politika a společenský život, věda a technika či filozofie. Nejstarší materiály pocházely z druhé poloviny 19. století. Podkorpus novinových textů nám nabídl úryvky článků či titulků současných ruských deníků. Nejstarší materiály pocházely z roku 2000. Korpus mluveného jazyka obsahoval záznam besedy na téma umění a kultura.

7.1 Základní korpus

V základním korpusu se vyskytlo 144 doložených vět obsahujících VNS *подвергать критике*. Výskyt jednotlivých druhů syntaktického doplnění opět uvádíme v tabulce.

Тип детерминации	Частота встречаемости в единицах
предмет прямой	144 (у 77 з них детерминация только предметом)
прилагательное согласное	46
присловечное определение	30

7.1.1 Předmět přímý

Jak je zřejmé z předchozí tabulky, s determinací daného VNS přímým předmětem jsme se setkali pokaždé – hovoříme o tzv. obligatorním rozvíjení. Uvádíme tedy jen případy, kdy šlo o čistou determinaci VNS **přímým předmětem**, srov. př.:

Философ подвергал критике теорию Бокля, предписывавшую Индии экономическую отсталость и деспотизм. [Игорь Ионов. Империя и цивилизация. (Идеи и догадки Н. Данилевского в сравнительно-историческом освещении) (2003) // «Общественные науки и современность», 2003.04.30]

Я — человек, склонный подвергать все критике, поэтому не могу ответить на этот вопрос. [Эльвира Савкина. «Я был последним комсомольским секретарем в КуАИ» (2002) // «Дело» (Самара), 2002.08.16]

Некрасов подвергает критике ответ представителя ведомства на брошенные Виноградовым обвинения и заявляет, что ссылка на то, что Юркович не предан суду, представляет из себя «вопиющее лицемерие». [Государственная Дума 21 апреля (1912) // Правда, 1922]

7.1.2 Přívlastek shodný

Пřívlastek shodný rozvíjel VNS celkem 46krát. Uvádíme ty, se kterými jsme se v materiálu setkali nejčastěji. Ve většině případů se jednalo o přídavná jména jakostní.

Пřívlastek	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>резкий</i>	12
<i>строгий</i>	6
<i>беспощадный</i>	5
<i>уничтожающий</i>	4
<i>жесточайший</i>	2

Srov. příklady determinace VNS подвергать критике nejfrekventovanějšími přívlastky:

Статья была написана к конгрессу и подвергала резкой критике как меньшевиков, так и большевиков. [Л. Д. Троцкий. Моя жизнь (1929-1933)]

Неся в массы свет великих идей партии Ленина — Сталина, советская интеллигенция неустанно пропагандирует преимущества советского социалистического строя перед капиталистическим, подвергает резкой критике

современные идеалистические теории, ... [А. И. Опарин. Знания — народу // «Наука и жизнь», 1952]

Собрались они в полузасохшем, заросшем бурьяном садике Чалого — тут обычно происходили беседы возвышенного содержания, решался нередко вопрос о бытии Бога, подвергали беспощадной критике установленные религиозные взгляды, [Ф. Д. Крюков. Счастье // «Русское Богатство», 1911]

Он привык диктовать свои взгляды, свое понимание социалистического реализма и все, что не согласуется с ними, подвергать уничтожающей критике. [В. Свирин. Принадлежит народу (1988) // «Труд», 1988.04.01]

Но неужели в данном примере выжил наиболее «совершенный»? Кропоткин также подвергает жесточайшей критике дарвинизм. Но подход его совершенно иной. [И. С. Гроссман-Рощин. К критике основ учения П. А. Кропоткина // «Красная новь», 1924]

7.1.3 Přísluvečné určení

Determinace VNS přísluvečným určením byla zjištěna u 30 případů. Výskyt jednotlivých druhů **přísluvečného určení** uvádíme v přehledu níže.

Druh přísluvečného určení	Frekvence výskytu v jednotkách
přísluveční určení místa	12
přísluvečné určení míry	6
přísluvečné určení příčiny	6
přísluvečné určení času	3
přísluvečné určení způsobu	3

Srov. příklady determinace VNS подвергать критике jednotlivými druhy přísluvečného určení, tak jak jsou uvedeny v předešlé tabulce (v posledním případě demonstrujeme determinaci VNS přísluvečným určením způsobu a zároveň přísluvečným určením času):

В пространным изложении оратор подвергает критике либерально-демократическую и социалистическую концепцию государства и резкими выпадами

изобличает «капиталистический режим». <...> [Л. Львов. Диспут о правде и кривде фашизма (1927)]

Я неоднократно подвергал критике работу российского МИДа на украинском направлении — ведь фактически никакой работы ни с Киевом, ни против Киева не велось годами. [Павел Быков, Валерий Максимов. От реверансов толку мало // «Эксперт», 2014]

Его подвергали критике за «грехи» существенно менее тяжкие, чем сознание. [В. П. Зинченко. Загадка творческого понимания (2004) // «Вопросы психологии», 2004.02.10]

В последние годы некоторые весьма высокопоставленные государственные деятели подвергали критике школьные программы по биологии. [Сергей Багоцкий. Биология в школе: зачем она нужна? // «Знание - сила», 2006]

Длительное время публично подвергал критике действия президента, министра обороны в сфере международной и внутренней политики, военного строительства. [Виктор Баранец. Генштаб без тайн. Книга 2 (1999)]

7.2 Podkorpus mluveného jazyka

V podkorpusu mluveného jazyka se nacházel pouze jeden doložený případ obsahující VNS *подвергать критике*. V následujícím příkladu je patrný rozvolněný slovosled - přívlatek stojí až za substantivem. Tento jev je typický pro hovorový styl, vykazuje známky spontánnosti, nepřipravenosti, srov. př.:

[Бахтин, муж] *Я помню / интересная была беседа. И я в ней принимал / конечно / тоже участие / и все принимали участие. Потом о... Союзе писателей / писательском Союзе / который он подвергал критике очень резкой тогда за то / что они / в сущности говоря / интересов писателей не защищают... что они защищают интересы...* [М.М. Бахтин. Беседы с М. Бахтиным // В.Д.Дувакин. Беседы с Михаилом Михайловичем Бахтиным. М., 2002, 1973]

Pro zajímavost jsme se pokusili vyhledat v podkorpusu mluveného jazyka sloveso *критиковать*, které významově odpovídá VNS *подвергать критике*. Jak jsme předpokládali, počet materiálu byl výrazně vyšší – jednalo se o 213 doložených případů.

Tento fakt svědčí o tom, že ve spontánním mluveném jazyce se častěji přistupuje k užití jednodušších forem sloves a VNS se vyskytují spíše vzácně.

7.3 Podkorpus novinových textů

Z podkorpusu novinových textů jsme shromáždili celkem 71 doložených vět, ve kterých se vyskytovalo VNS *подвергать критике*.

Typ determinace	Frekvence výskytu v jednotkách
předmět přímý	71 (u 25 z nich pouze determinace předmětem)
přísluvečné určení	41
přívlastek shodný	18

7.3.1 Předmět přímý

Z celkových 71 analyzovaných případů se u 25 z nich jednalo o čistou determinaci VNS **přímým předmětem**, srov. př.:

Часть пивоваров подвергают критике как отдельные ограничения, так и весь закон в целом. [Андрей Сердечнов. Пивовары наказали себя сами // РБК Daily, 2004.08.09]

Как заявил в пятницу официальный представитель МИД КНР Ма Чжаосюй, США подвергают критике политику управления интернетом в КНР и "намекают на ограниченность интернет-свободы в Китае". [Денис Ворошилов. Белый дом: США считают инцидент с Google в КНР проблемой прав человека // РИА Новости, 2010.01.22]

Имам Гапуров не разделял взгляды ваххабистов, которых в этом районе Дагестана не мало, и подвергал критике сторонников так называемого «чистого ислама». [Виктор СОКИРКО. В Дагестане убили имама мечети Буйнакса и его охранника // Комсомольская правда, 2012.03.23]

7.3.2 Příslowečné určení

Determinace VNS příslowečným určením se v materiálu vyskytla celkem 41krát, nejčastěji šlo o **příslowečné určení míry**, srov. př.:

Действующую систему госзакупок неоднократно подвергал критике глава Счетной палаты Сергей Степашин. [Людмила Новикова. Без просвета для отката // РБК Daily, 2008.11.12]

Меня, моего мужа, моих детей — всех подряд она постоянно подвергала критике. [Колчанов Рудольф соб. корр. “Труда”. МОЯ МАТЬ БЫЛА СУМАСШЕДШЕЙ АЛКОГОЛИЧКОЙ // Труд-7, 2005.11.24]

Menší zastoupení pak měla determinace VNS **příslowečným určením času a místa**, srov. př.:

Еще вчера ваше чадо с открытым ртом слушало ваши поучения, а сегодня каждое слово подвергает критике. [Ильина Александра. Как направить подростковые интересы на благое дело // Труд-7, 2010.04.08]

Он также пояснил, почему присоединился к новой коалиции, хотя еще недавно подвергал критике своих бывших соратников из Партии Регионов. [Михаил Рябов. Черновол: тезис о голодоморе-геноциде первым озвучил не Ющенко, а Табачник // Новый регион 2, 2010.03.16]

Его подвергали критике в России, в Абхазии и Южной Осетии. [Михаил Вигнанский, Тбилиси. «С Россией надо подписать договор о невозобновлении боевых действий» // Известия, 2012.10.15]

Srov. př. determinace VNS **příslowečným určením příčiny a shodným přívlastkem**:

Мирослав Клозе, которого подвергают резкой критике за невзрачную игру в «Баварии», в матчах за сборную великолепен. [Отборочный этап Евро-2008 // Советский спорт, 2007.09.10]

7.3.3 Přívlastek shodný

Jelikož se v materiálu mnoho přívlastků neobjevilo (celkem se jednalo o 18 případů), rozhodli jsme se uvést jejich kompletní přehled.

Přívlastek	Frekvence výskytu v jednotkách
<i>резкий</i>	7
<i>жесткий</i>	2
<i>уничтожительный</i>	1
<i>уничжижительный</i>	1
<i>Серьезный</i>	1
<i>Конструктивный</i>	1
<i>беспощадный</i>	1
<i>такой</i>	1
<i>никакой</i>	1
<i>обстоятельный</i>	1
<i>острый</i>	1

Srov. příklady determinace VNS *подвергать критике* třemi nejfrekventovanějšími přívlastky:

Представители Донецкого областного совета и эксперты подвергают резкой критике концепцию государственной региональной политики, разработанную в Минрегионстрое. [Дмитрий Орлов. Облсовет Донецка раскритиковал планы Минрегионстроя // Новый регион 2, 2008.04.08]

При этом подвергали жесткой критике его правительство и предлагали Владимиру Путину кандидатуры членов блока на посты в кабинет министров. [Валерьева Иоланта. С ЧЕГО НАЧИНАЕТСЯ 'РОДИНА'? // Труд-7, 2004.02.17]

Крупнейший сельхозпроект, реализованный в области, наполовину занятой сельскохозяйственным производством, вызывает много споров: одни им восхищаются, другие подвергают уничтожительной критике. [Бедов П.. РЕАНИМАЦИЯ // Труд-7, 2004.02.26]

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo prozkoumat determinaci VNS *давать результаты*, *иметь право* a *подвергать критике* na materiálu НКРЯ.

Během studia determinace VNS *давать результаты* jsme přišli k závěru, že ve všech podkorpusech vystupoval ve vztahu vnější determinace v roli řídicího členu nejčastěji jmenný komponent VNS. Soudíme tak ze skutečnosti, že nejfrekventovanějším rozvíjejícím větným členem byl přívlastek a jeho formální podoby. V menší míře jsme se setkali s příslovečným určením, které rozvíjí slovesný komponent, a rovněž s případy tzv. nulové determinace.

Nejvíce materiálu ke studiu determinace VNS *давать результаты* jsme získali ze základního korpusu, na druhém místě byl podkorpus novinových textů. Jen nepatrný počet případů se vyskytl v podkorpuse mluveného jazyka. Tuto skutečnost jsme odůvodnili tím, že užití VNS *давать результаты* ve spontánní řeči je spíše vzácné.

Při analýze materiálu jsme se s celou řadou konkrétních lexikálních realizací přívlastků setkali opakovaně. Tak vysoká frekvence výskytu nás nejednou přesvědčila o jejich silné ustálenosti. V podkorpuse novinových textů jsme navíc narazili na množství přívlastků, které vykazovaly znaky originality, jelikož se v materiálu vyskytly jen jednou.

Z velkého množství materiálu obsahujícího VNS *иметь право* jsme usoudili, že je ze všech tří studovaných VNS nejvíce užívané. V převážné většině případů vystupoval v roli řídicího členu ve vztahu vnější determinace jeho jmenný komponent. Nejčastějším rozvíjejícím větným členem byl přívlastek neshodný vyjádřený infinitivem a také předložkovým či prostým pádem substantiva. Své zastoupení měl v materiálu rovněž přívlastek shodný. Menší podíl pak měla tzv. nulová determinace. Nejméně frekventovaným syntaktickým doplněním bylo příslovečné určení.

Zaznamenali jsme znatelný rozdíl mezi charakterem textů podkorpuse mluveného jazyka a ostatních dvou korpusů. Všimli jsme si, že užití VNS *иметь право* je v podkorpuse mluveného jazyka často jinak motivováno a navíc vykazuje silné známky hovorovosti (expresivní zabarvení výpovědi, opakování stejných výrazů, nedořečená výpověď apod.).

VNS *подвергать критике* bylo v materiálu korpusu zastoupeno nejméně. Znatelný rozdíl jsme pocítili při studiu podkorpusu mluveného jazyka – pouze jeden výsledek. Tento fakt nás přesvědčil o tom, že ve spontánní mluvě se projevuje spíše tendence k užití jeho jednoslovného protějšku – *критиковать*.

Co se týká vztahu vnější determinace, ze všech tří analyzovaných VNS byla právě u VNS *подвергать критике* nejpatrnější tendence rozvíjení slovesného komponentu. Ve všech případech jsme se setkali s determinací daného VNS přímým předmětem. Spojení rozvíjejícího komponentu s rozvíjeným lze tedy označit jako obligatorní. V základním korpusu se vedle předmětu nejčastěji vyskytovaly shodné přívlastky. V podkorpusu novinových textů jsme pak pozorovali tendenci rozvíjení slovesného komponentu příslovečným určením. Tento fakt jsme odůvodnili snahou autorů publicistických textů o co nejpřesnější informaci. Pomocí příslovečného určení tak mohou vyjádřit celou řadu dalších okolností – míru, časový údaj apod.

Po shrnutí všech poznatků získaných studiem determinace vybraných VNS jsme přišli k několika závěrům.

1. Největší počet materiálu obsahující VNS nabídl základní korpus a podkorpus novinových textů. V rámci podkorpusu mluveného jazyka jsme zaznamenávali dvě základní tendence. Ve srovnání se základním korpusem a podkorpusem novinových textů obsahoval podkorpus mluveného jazyka výrazně menší počet materiálů. Tato skutečnost svědčí o tom, že ve spontánní mluvě je užití VNS spíše vzácné a častěji se upřednostňují jejich jednoslovné protějšky. Pokud jsme se s nimi v materiálu podkorpusu mluveného jazyka i přesto setkali, nesly ve většině případů známky hovorovosti.
2. Na základě našeho pozorování jsme dále zjistili, že rozvíjení slovesného komponentu je pro VNS méně typické než rozvíjení jejich jmenné části. Z rozvíjejících větných členů, se kterými jsme se v praktické části setkali, byl jednoznačně nejčastější **přívlastek a jeho formální podoby**. Determinace VNS přívlastkem byla v našem materiálu zastoupena 73 procenty. Druhé místo zaujímala determinace **příslovečným určením** (v porovnání s přívlastkem bylo jeho zastoupení přibližně 6krát nižší – konkrétně 12 %). Za třetí nejčastější lze považovat případy **nulové**

determinace, jež tvořily přibližně 8 %. V našem materiálu se v roli rozvíjejícího větného členu objevil rovněž **přímý předmět** – jeho výskyt byl však dán charakterem daného VNS, jednalo se o tzv. obligatorní člen. Determinace přímým předmětem byla v excerpovaném materiálu zastoupena sedmi procenty.

3. Determinace VNS více druhy rozvíjejících větných členů byla nejvíce patrná v základním korpusu a podkorpusu novinových textů. Determinace VNS jedním typem syntaktického doplnění byla nejvýrazněji zastoupena v podkorpusu mluveného jazyka.

Problematikou VNS se zabývala celá řada jiných autorů (J. Gregor, V. Vlková, z ruského prostředí pak např. V. M. Deribas). Přidaná hodnota naší práce pak spočívá především v tom, že je založena na studiu „živého“, stylisticky různorodého materiálu.

РЕЗЮМЕ

Темой настоящей дипломной работы является детерминация устойчивых глагольно-именных словосочетаний на материале Национального корпуса русского языка (НКРЯ).

Наша работа состоит из введения, теоретической и практической частей, заключения, русского резюме, списка использованных источников, списка сокращений и трех приложений.

Первая - **теоретическая часть** - начинается с общей характеристики **словосочетаний**. В этой главе дается характеристика ключевых терминов: коллокации, сочетаемости, валентности. Подчеркивается факт, что в русской среде словосочетание рассматривается как синтаксическая единица, тогда как чешское словосочетание понимается как лексическая единица.

Формирование многословных наименований тесно связано с так называемой **мультивербизацией**. Так как на русском языке на данную тему не существует много статей, глава, посвященная мультивербизации, основана на источниках чешских авторов. Одним из них является В. Влкова, которая в своей классификации мультивербизационных единиц отличает наименования глагольные (глагол + существительное; напр. *участвовать* в чем – *принять участие* в чем) и номинальные (прилагательное + существительное; *интересно* – *интересным образом*). Подобные взгляды на распределение мультивербизационных единиц можно найти также у чешских авторов Ф. Чермака и Й. Филипца.

Мультивербизация характерна, главным образом, для научного и публицистического стилей. Благодаря использованию мультивербизационных единиц, выражение является более прозрачным. Противоположностью мультивербизации является так называемая универбизация, состоящая в замене словосочетания однословным наименованием. Главное достоинство универбизации – экономия языковых средств.

Вторая глава теоретической части посвящена **устойчивым глагольно-именным словосочетаниям** (далее ГИС). Наше внимание сосредоточено на два главных компонента - категориальный и номинальный. Категориальный

компонент (т. е. формальный глагол) считается грамматическим центром сочетания, и номинальный компонент (т. е. отвлеченное существительное) является семантическим ядром ГИС.

В рамках второй главы мы далее пытаемся подвести **основные преимущества и функции ГИС**. По мнению Е. Н. Лагузовой, ГИС в современном русском языке употребляются чаще всего в публицистическом и научно-популярном стилях. По словам Я. Грегора, преимущества ГИС являются во многих случаях причиной их более частого использования по сравнению с их однословными конкурентами. ГИС способны отражать действительность более дифференцированно, точно, четко и однозначно. Помимо того, ГИС играют важную роль в случае отсутствия некоторых глаголов. В этих ситуациях они становятся единственным средством выражения определенного значения.

В третьей главе дается характеристика **синтаксических связей**. Вообще можно выделить два главных типа – подчинение и сочинение. Особое внимание сосредоточено на подчинительную связь. Чешские авторы Х. Флидрова и С. Жажка употребляют название **детерминация**. Под подчинительной связью понимается зависимость одного слова от другого. И так, члены предложения, грамматически зависящие от других членов предложения, поясняющие их называются второстепенными. Они включают в себя определение, дополнение и обстоятельство.

Определение поясняет другой член предложения, который выражен синтаксическим существительным. Определения делятся на **согласованные** и **несогласованные**. Согласованное определение согласуется с определяемым словом в роде, числе, падеже. Оно может быть выражено прилагательным, местоимением, причастием и т. п. Несогласованное определение связывается с определяемым словом на основе управления или примыкания. Оно выражается, напр., существительным без предлога и с предлогом, инфинитивом или наречием. Кроме того, именно в русской среде можно встретиться с **определением с нулевым согласованием** (напр. *платье беж, женщина моложе меня*).

Дополнение обозначает предмет, на который направлено действие. Оно относится чаще всего к предикату. Дополнение может быть прямое или косвенное. Прямые дополнения относятся к переходным глаголам. Они выражаются

существительным в винительном падеже без предлога, либо в родительном падеже в случае отрицания или обозначения части от целого. Все остальные дополнения – косвенные.

Обстоятельство обозначает признак действия. Оно может быть выражено, напр., наречием, существительным в косвенном падеже с предлогом и без него или инфинитивом. По смысловому признаку обстоятельства делятся на обстоятельства места (где? куда? откуда?), времени (когда? с каких пор?), образа действия (как? каким образом?), меры и степени (сколько? как много? насколько?), причины (почему? по какой причине?), условия (при каком условии? в каком случае?) и т. д.

Последняя глава теоретической части нашей работы посвящена **лингвистическому корпусу**. Наше внимание в основном сосредоточено на **Национальный корпус русского языка (НКРЯ)**.

Вообще, корпуса текстов имеют большое значение при изучении родного или иностранного языков, а также при исследовании словарного запаса и грамматики данного языка. Главное преимущество лингвистических корпусов состоит в том, что с их помощью можно получить оригинальные контексты. Разработкой, созданием и использованием корпусов занимается один из разделов языкознания – корпусная лингвистика.

В чешской среде можно встретиться с Чешским национальным корпусом, поддерживаемым Карловым университетом в Праге.

Вторая часть нашей работы - **практическая** – основана на анализе детерминации трех ГИС – *давать результаты*, *иметь право* и *подвергать критике*. Материалом исследования послужили основной корпус, устной подкорпус и газетный подкорпус НКРЯ.

На основании изучения детерминации ГИС *давать результаты* можно заключить, что в роли господствующего члена в отношении внешней детерминации выступал в абсолютном большинстве случаев именной компонент ГИС. То есть, во всех изучаемых корпусах преобладало распространение существительного словоформами, выражающими атрибутивные значения. Примерами могут служить следующие предложения, в которых в роли

второстепенного члена выступает согласованное определение, выраженное именем прилагательным:

Не всякая попытка дает хорошие результаты, но сама попытка ничего плохого не предвещала. [Валентин Бережков. Рядом со Сталиным (1971-1998)]

И, судя по последним данным, эти меры дают обнадеживающие результаты — тенденцию к уменьшению популяции черно-белых медведей удалось остановить. [Привалов Дмитрий соб. корр. “Труда”. КАК УСЫНОВИТЬ МЕДВЕДЯ // Труд-7, 2000.12.09]

В меньшей степени мы столкнулись с детерминацией ГИС обстоятельством или со случаем так называемой нулевой детерминации.

Из большого количества материала, содержащего предложения в состав которых входило ГИС *иметь право* мы пришли к выводу, что именно это сочетание является наиболее употребляемым из всех трех изучаемых ГИС. В подавляющем большинстве случаев выступало в роли зависимого члена определение – согласованное и несогласованное. Несогласованное определение было выражено прежде всего инфинитивом, а также именем существительным в косвенных падежах с предлогом или без предлога.

В рамках ГИС *иметь право* заметно различие между характером текстов устного подкопуса и остальных двух – основного корпуса и газетного подкорпуса. Высказывания несли очень часто разговорный оттенок (спонтанность, экспрессивность языка, лексические повторы, вставные конструкции, предложения по модальности, неполные предложения, эмоционально окрашенные конструкции и т. п.). В качестве примеров можно привести следующие высказывания:

[Бурдовский, О. Велединский, муж] *Но вы не имеете права / вы не имеете права / вы / вы не имели его / вот...* [Владимир Бортко, Федор Достоевский. Идиот, к/ф (2003)]

[Саахов, Владимир Этуш, муж, 44, 1922] *Вы не... вы не имеете права! Вы не имеете права! Это самосуд!* [Леонид Гайдай и др. Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика, к/ф (1966)]

[Антон, Константин Хабенский, муж, 33, 1972] *Давай / давай.* [Попугай, Игорь Лифанов, муж, 40, 1965] *Ты не имеешь права! Ты вне закона!* [Тимур Бекмамбетов, Сергей Лукьяненко. Дневной дозор, к/ф (2005)]

Материала, содержащего ГИС *подвергать критике* было в НКРЯ наименее. Эта тенденция была особенно очевидна в устном подкорпусе, в рамках которого мы анализировали только один результат. Этот факт убедил нас в том, что в устной речи чаще употребляется синонимичный ему однословный глагол – *критиковать*.

Анализируя детерминацию ГИС *подвергать критике*, у всех изучаемых примеров мы столкнулись с распространением глагольного компонента прямым дополнением. В роли зависимого члена часто выступало согласованное определение:

Статья была написана к конгрессу и подвергала резкой критике как меньшевиков, так и большевиков. [Л. Д. Троцкий. Моя жизнь (1929-1933)]

В рамках газетного подкорпуса проявлялась тенденция распространения глагольного компонента ГИС обстоятельством. С нашей точки зрения, это связано с усилием авторов публицистических текстов передать как можно более точную и подробную информацию о данном событии. Нижеследующим примером демонстрируем детерминацию ГИС обстоятельством места:

Его подвергали критике в России, в Абхазии и Южной Осетии. [Михаил Вигнанский, Тбилиси. «С Россией надо подписать договор о невозобновлении боевых действий» // Известия, 2012.10.15]

Проведенное исследование позволило нам сделать следующие выводы:

1. Среди всех трёх исследуемых корпусов НКРЯ, основной корпус и газетный подкорпус насчитывали наибольшее количество предложений, содержащих конструкции приведенного типа.
2. Найденные и проанализированные нами примеры позволяют выявить следующую закономерность: второстепенные члены предложения в большинстве случаев распространяют именной компонент ГИС. В роли зависимого члена предложения чаще всего выступало **определение** - согласованное и несогласованное. Несогласованное определение было

выражено либо неопределенной формой глагола (инфинитивом), либо именем существительным в косвенном падеже (с предлогом или без него). Второе место занимало **обстоятельство**, зависящее от сказуемого. В некоторых случаях речь шла о так называемой нулевой детерминации. Четвертым чаще всего повторяющимся второстепенным членом предложения являлось прямое дополнение. Более подробную информацию можете найти в следующей таблице:

Вид детерминации	Частота встречаемости в процентах
определение	73 %
обстоятельство	12 %
нулевая детерминация	8 %
прямое дополнение	7 %

3. Для основного корпуса и газетного подкорпуса характерно распространение ГИС более видами второстепенных членов предложения. Что касается устного подкорпуса, здесь преобладало распространение ГИС одним видом второстепенного члена предложения.

И так, в современном русском языке, как и в большинстве славянских языков, ГИС широко распространены, постоянно наблюдается тенденция к увеличению их числа. Этот факт вызывает у многих лингвистов (В. Влковой, Я. Грегора, В. М. Дерибаса и других) интерес к их изучению. Наша работа отличается тем, что она основана на изучении подлинного языкового материала, содержащего тексты разных функциональных стилей.

В заключение можно сказать, что работа с НКРЯ при изучении данной проблематики была очень приятна и интересна. Мы уверены, что НКРЯ сможет помочь многим иностранным студентам быстро проверить особенности употребления незнакомых слов. Кроме того, материал корпуса может служить студентам основой для выполнения практической части дипломной работы.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborné zdroje v českém jazyce:

BALCAR, M., M. DLOUHÝ, 1977. K otázce multiverbálního a univerbálního ekvivalentu v ruštině a v češtině. In: *Preklad odborného textu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, s. 149-152.

BAUER, J., 1960. Syntaktické vztahy. In: BAUER, J., R. MRÁZEK a S. ŽAŽA. *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy. II, Skladba*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 144-155.

BEČKA, J., 1934. Slovesná rčení a sousloví I. In: *Slovo a slovesnost, roč. 18*, s. 8-17.

CVRČEK, V., 2016. Český národní korpus. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 236. ISBN 978-80-7422-481-2.

ČERMÁK, F., 2002. Kolokabilita. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 217-218. ISBN 807106484X.

ČERMÁK, F., J. FILIPEC, 1985. *Česká lexikologie*. Praha: Academia. 281 s. (Váz.).

ČERMÁK, F., Z. HLADKÁ, 2002. Kolokace. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 218. ISBN 807106484X.

FLÍDROVÁ, H., S. ŽAŽA. 2005. *Sintaxis ruského jazyka v srovnání s českým*. Olomouc: Univerzita Palackého. 163 s. ISBN 8024411040.

GREGOR, J., 2008/1. *Valenční možnosti verbonominálních spojení v publicistickém stylu (v rusko-českém srovnávacím plánu)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 398 s. ISBN 978-80-244-1933-6.

GREGOR, J., 2008/2. *Verbonominální spojení v ruštině: (v částečné konfrontaci s češtinou)*. 1.vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 304 s. ISBN 978-80-86708-56-0.

GREPL, M., P. KARLÍK, 1986. *Skladba spisovné češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 474 s.

KARLÍK, P., 2002. Analytický predikát. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 339. ISBN 807106484X.

MRÁZEK, R., 1960. Příslovečné určení. In: BAUER, J., R. MRÁZEK a S. ŽAŽA. *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy. II, Skladba*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 292-294

PETKEVIČ, V., 2002/1. Český národní korpus. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 67. ISBN 807106484X.

PETKEVIČ, V., 2002/2. Korpus jazykový. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 235. ISBN 807106484X.

PETKEVIČ, V., 2002/3. Lingvistika korpusová. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 248. ISBN 807106484X.

RADIMSKÝ, J., 2016. Analytický predikát s kategoriálním slovesem. In: KARLÍK, P. - NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J. (ed.): *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 100-105. ISBN 978-80-7422-481-2.

VLKOVÁ, V., 1978. K problematice tzv. multiverbizačních spojení zvláště v odborném stylu. In: *Slovo a slovesnost*, roč. 39, s. 106-114.

ŽAŽA, S., 1960. Předmět. In: BAUER, J., R. MRÁZEK a S. ŽAŽA. *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy. II, Skladba*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, s. 241-250

Odborné zdroje v ruském jazyce:

ДЕРИБАС, В. М., 1979. *Устойчивые глагольно-именные словосочетания русского языка. Словарь-справочник*. Москва: Издательство «Русский язык»

ЛАГУЗОВА, Е. Н., 2008. Некоторые тенденции развития описательных глагольно-именных оборотов в печатных СМИ. In: *Активные процессы в современном русском*

языке: сборник научных трудов, посвященный 80-летию со дня рождения профессора В.Н. Немченко. Н. Новгород: Ю.А. Николаев. с. 135-139.

ШИРЯЕВ, Е. Н., 1999. Понятие словосочетания. In: *Современный русский язык: Фонетика. Лексикология. Словообразование. Морфология. Синтаксис*. Под общ. ред. Л.А. Новикова. Санкт-Петербург. с. 596.

Elektronické zdroje:

Что такое Корпус?. *Национальный корпус русского языка*, © 2003–2019 [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <http://ruscorpora.ru/corpora-intro.html>

- Viz НКРЯ1 © 2003–2019

Lexikografické zdroje:

SÁDLÍKOVÁ, M., 2005. *Velký česko-ruský slovník*, Praha: Leda. 1407 s. ISBN 8073350483.

VENCOVSKÁ, M., PLESKÝ, R. & ŠROUFKOVÁ, M., 1998. *Rusko-český, česko-ruský slovník*, Praha: Leda. 979 s. ISBN 80-85927-41-1.

Zdroj excerpovaného materiálu:

Национальный корпус русского языка, © 2003–2019 [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <http://ruscorpora.ru/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČNK – Český národní korpus

VNS – verbonominální spojení

ГИС – устойчивое/ые глагольно-именное/ые словосочетание/я

НКРЯ – Национальный корпус русского языка (národní korpus ruského jazyka)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Vyhledávací pole korpusu

Příloha B – Zobrazení výsledků vyhledávání včetně informací o konkrétním textu

Příloha C – Statistika výskytu jednotlivých způsobů determinace v rámci veškerého excerpovaného materiálu

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение А – Выводы поиска по корпусу

Поиск точных форм ? А Б В

Слово или фраза

искать

очистить

Лексико-грамматический поиск ?

Слово ? А Б В подвергать	Грамм. признаки ? выбрать 	Семант. признаки ? выбрать
Доп. признаки ? выбрать 		

Расстояние: от до ?

Слово ? А Б В критика	Грамм. признаки ? выбрать dat,sg	Семант. признаки ? выбрать
Доп. признаки ? выбрать 		

искать

очистить

Работы в 2015—2016 г. выполнены при поддержке РГНФ, проект № 15-04-12018 «Разработка специализированных модулей»

// Известия, 2013.10.30] [омонимия не снята] ←...→

18. **Максим БРУСНЕВ. Расходы обрезали по самый дефицит // Комсомольская правда, 2013.10.26** [омонимия не снята] [Все примеры \(1\)](#)

Мол, прежняя модель роста, основанная на поступлениях от нефтяной трубы, уже не **даёт результатов**. [Максим БРУСНЕВ. Расходы обрезали по самый дефицит // Комсомольская правда, 2013.10.26] [омонимия не снята] ←...→

19. **Александр ГРИШИН. Академик Сергей Рогов: «Блицкриг» против РАН продолжается, не дожидаясь закона о реформе» // 2013.08.29** [омонимия не снята] [Все примеры \(1\)](#)

Они **дают** маленькие **результаты**, хотя затрат Академию наук. [Александр ГРИШИН. Академик Сергей Рогов: «Блицкриг» против РАН продолжается, не дожидаясь закона о реформе» // Комсомольская правда, 2013.08.29] [омонимия не снята] ←...→

Автор	Александр ГРИШИН
Название	Академик Сергей Рогов: «Блицкриг» против РАН продолжается, не дожидаясь закона о реформе»
Дата создания	2013.08.29
Предложений	193
Словоформ	2315
Источник	Комсомольская правда

[Сообщить об ошибке...](#)

20. **Анна БАЛУЕВА. «Вот живешь ты тараканьей жизнью» // Комсомольская правда, 2013.08.27** [омонимия не снята] [Все примеры \(1\)](#)

ОТРЫВОК ИЗ РОМАНА От автора: «Опыты животных уже сегодня **дают** удивительные результаты! Живешь ты тараканьей жизнью!» // Комсомольская правда, 2013.08.27] [омонимия не снята] ←...→

Страницы: [предыдущая страница](#) [1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) [6](#) [7](#) [8](#) [9](#) [следующая страница](#)

Поискать в других корпусах: [основном](#), [акцентологическом](#), [диалектном](#), [мультимедийном](#), [обучающем](#), [параллельном](#), [поэтическом](#), [синтаксическом](#), [устном](#).

Příloha C – Statistika výskytu jednotlivých způsobů determinace v rámci veškerého excerpovaného materiálu

Způsob determinace	Výskyt v excerpovaném materiálu uvedený v procentech
determinace VNS přívlastkem	73 %
determinace VNS příslovečným určením	12 %
nulová determinace VNS	8 %
determinace VNS přímým předmětem	7 %

ANOTACE

Jméno a příjmení: Adriana Bujáčková

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název práce: Determinace vybraných verbonominálních spojení na materiálu ruského národního korpusu

Vedoucí práce: Mgr. Jindřiška Kapitánová, Ph. D.

Počet znaků: 110 154

Počet příloh: 3

Klíčová slova: determinace, verbonominální spojení, rozvíjející větné členy, jazykový korpus

Anotace:

Bakalářská práce je zaměřena na praktickou analýzu determinace vybraných verbonominálních spojení na materiálu ruského národního korpusu. Teoretická část obsahuje kapitoly věnované obecné charakteristice verbonominálních spojení, současným tendencím a výhodám jejich užití v ruském a českém jazyce. Součástí práce je i přehled rozvíjejících větných členů. Praktická část je tvořena analýzou a hodnocením způsobu rozvíjení tří konkrétních verbonominálních spojení. Kromě toho se snažíme zjistit, který z komponentů VNS disponuje větší potencií rozvíjet se. Veškeré naše poznatky jsou dokládány konkrétními příklady.

ANNOTATION

Author's name and surname: Adriana Bujáčková

Name of department and faculty: Department of Slavonic studies, Faculty of Arts,
Palacký University Olomouc

Head of bachelor's thesis: Mgr. Jindřiška Kapitánová, Ph.D.

Title of bachelor's thesis: Modification of Selected Russian Verbo-nominal Phrases
Based on Russian National Corpus

Number of symbols: 110 154

Number of appendices: 3

Key words: modification, verbo-nominal phrases, secondary parts of the sentence, text
corpus

Annotation:

The bachelor thesis is focused on the practical analysis of modification of selected verbo-nominal phrases based on Russian National Corpus. The theoretical part contains chapters dedicated to general characteristics of verbo-nominal phrases, current tendencies and advantages of their use in Russian and Czech language. The work also includes a general overview of secondary parts of the sentence. The practical part consists of the analysis and evaluation of modification of three selected verbo-nominal phrases. In addition, we seek to find out which of the components of verbo-nominal phrase is more likely to be modified. Concrete examples and statistical data are presented.